

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2000-2001

6 FEBRUARI 2001

Wetsvoorstel betreffende de euthanasie

AMENDEMENTEN

Nr. 435 VAN MEVROUW **LEDUC** C.S.

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Het vijfde lid van § 1 van het voorgestelde artikel vervangen als volgt:

« *Indien de persoon die een wilsverklaring wenst op te stellen fysiek blijvend niet in staat is om een wilsverklaring op te stellen en te tekenen, kan hij een meerderjarig persoon, die geen enkel materieel belang heeft bij het overlijden van de betrokkene aanwijzen, die zijn verzoek schriftelijk opstelt, ten overstaan van twee meerderjarige getuigen, van wie er minstens een geen materieel belang heeft bij het overlijden van de patiënt. De wilsverklaring vermeldt dat de betrokkene niet in staat is te tekenen en waarom. De wilsverklaring moet gedateerd en ondertekend worden door degene die het verzoek schriftelijk opstelt, door de getuigen en, in voorkomend geval, door de vertrouwenspersoon of vertrouwenspersonen.* »

*Zie:***Stukken van de Senaat:****2-244 - 2000/2001:**

Nr. 1: Wetsvoorstel van de heer Mahoux, mevrouw Leduc, de heer Monfils en de dames Vanlerberghe, Nagy en De Roeck.

Nrs. 2 tot 16: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

6 FÉVRIER 2001

Proposition de loi relative à l'euthanasie

AMENDEMENTS

N° 435 DE MME **LEDUC** ET CONSORTS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Au § 1er de l'article 4, remplacer l'alinéa 5 comme suit:

Si la personne, qui souhaite faire une déclaration de volonté, est physiquement dans l'impossibilité permanente de rédiger et de signer, sa déclaration peut être actée par écrit par une personne majeure de son choix qui ne peut avoir aucun intérêt matériel au décès du déclarant, en présence de deux témoins majeurs, dont l'un au moins n'aura pas d'intérêt matériel au décès du déclarant. La déclaration doit alors préciser que le déclarant ne peut pas rédiger et signer, et en énoncer les raisons. La déclaration doit être datée et signée par la personne qui a acté par écrit la déclaration, par les témoins et s'il échet, par la ou les personnes de confiance.

*Voir:***Documents du Sénat:****2-244 - 2000/2001:**

N° 1: Proposition de loi de M. Mahoux, Mme Leduc, M. Monfils et Mmes Vanlerberghe, Nagy et De Roeck.

N°s 2 à 16: Amendements.

Nr. 436 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

In het tweede lid van § 1 van het voorgestelde artikel, het tweede en het derde streepje vervangen als volgt:

« — dat hij niet meer bij bewustzijn is en dat deze toestand volgens de huidige stand van de wetenschap onomkeerbaar is;

— en dat dit bewustzijnsverlies strikt verband houdt met een toestand van onomkeerbare coma. »

Verantwoording

De oorspronkelijke amendementen nrs. 15 en 16 van de indieners van het voorstel waren veel duidelijker met betrekking tot de onomkeerbare toestand van bewustzijnsverlies.

Zoals de tekst nu voorligt, kan amendement nr. 291 op twee manieren geïnterpreteerd worden. Ofwel gaat het om een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening die onomkeerbaar is, waardoor het bewustzijnsverlies — zeker als gevolg van een ongeval — slechts tijdelijk zal zijn, ofwel gaat het om bewustzijnsverlies dat onomkeerbaar is.

Alle artsen die wij geraadpleegd hebben, hebben bevestigd dat het absoluut onmogelijk is met zekerheid te zeggen of het bewustzijnsverlies van een patiënt onomkeerbaar is, behalve indien de patiënt hersendood is. Alle artsen zijn al getuige geweest van een spectaculaire ommekeer in de toestand van de patiënt. Om de patiënt afdoende te beschermen, lijkt het mij dat euthanasie alleen mag worden overwogen wanneer de arts met zekerheid kan zeggen dat het bewustzijnsverlies onomkeerbaar is, dus als de patiënt hersendood is. Wij kunnen niet onverschillig blijven voor de resultaten van een recent onderzoek over de afdelingen *intensive care* in Frankrijk, gepubliceerd in *Lancet* van 6 januari 2001 (« *Withholding and withdrawal of life support in intensive-care units in France: a prospective survey* »). Deze studie toont aan dat van de patiënten bij wie de behandeling wordt stopgezet omdat de situatie uitzichtloos is (*withdrawal of life-support measures*), 5,3% niet overlijdt. Kunnen wij als wij dit weten, via een dubbelzinnige wettekst een foutenmarge toelaten van 5% in de beoordeling van de onomkeerbaarheid van de toestand van een zieke?!

Medische prognoses hebben hun beperkingen; wij kunnen het dan ook niet eens zijn met een scientïstische benadering van geneeskunde waarin de arts te veel macht krijgt en waarin de bescherming van de zwaksten in het gedrang komt.

Deze studie toont eveneens aan dat in de afdelingen *intensive care* maar liefst 73% van de patiënten niet in staat was zijn wil te kennen te geven (er wordt niet gesproken in termen van bewustzijnsverlies). Welke procedure zal er gevolgd worden bij deze patiënten? Zullen zij vallen onder de noemer «niet meer bij bewustzijn zijn» als bedoeld in artikel 4 van het voorstel?

N° 436 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Au § 1er, alinéa 2, de l'article 4 proposé, remplacer les deuxième et troisième tirets par ce qui suit:

« — qu'il est inconscient de manière irréversible selon l'état actuel de la science,

— et que cette inconscience est strictement liée à un état de coma dépassé. »

Justification

Les amendements n°s 15 et 16 initiaux des auteurs de la proposition étaient beaucoup plus clairs en énonçant que c'était l'inconscience du patient qui était irréversible.

Tel qu'il est rédigé, l'amendement n° 291 est susceptible d'une double interprétation: soit c'est l'affection accidentelle ou pathologique grave et incurable qui est irréversible, l'inconscience pouvant, surtout dans le cas d'un accident, n'être, en définitive, que temporaire, soit c'est l'inconscience qui est irréversible.

Tous les médecins que nous avons consultés nous ont affirmé qu'en dehors de la situation dite de coma dépassé, il est absolument impossible de dire avec certitude si l'inconscience d'un patient est irréversible. Ils ont tous assisté à des retournements de situations spectaculaires. Dans un souci de protection du patient, il me semble que ce n'est que lorsque le patient est dans un état de coma dépassé, que l'euthanasie pourrait éventuellement être prise en considération. Une étude récente concernant les unités de soins intensifs en France publiée dans *le Lancet* du 6 janvier 2001 (« *Withholding and withdrawal of life support in intensive-care units in France: a prospective survey* ») ne peut nous laisser à cet égard indifférents. Cette étude nous apprend qu'en cas d'arrêt des traitements pour situation désespérée (*withdrawal of life-support measures*), 5,3% des patients ne décèdent pas. Pouvons-nous entériner, en connaissance de cause, par un texte de loi équivoque, une marge d'erreur de l'ordre de 5% dans l'appréciation par la médecin du caractère irréversible de la situation d'un malade?!

Le pronostic médical a ses limites et nous ne pouvons nous faire les adeptes d'une vision scientiste de la médecine qui reviendrait à donner au médecin un pouvoir démesuré au détriment de la protection des plus faibles.

Cette étude nous montre également que dans ces unités de soins intensifs, 73% des patients (!) étaient incapables d'exprimer leurs souhaits (le terme inconscient n'est pas utilisé). Quelle procédure sera appliquée dans le cas de ces patients? Sont-ils considérés comme inconscients au sens de l'article 4 de la proposition?

Nr. 437 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

In het eerste lid van § 2 van het voorgestelde artikel, het tweede en het derde streepje vervangen als volgt :

« — dat hij niet meer bij bewustzijn is en dat deze toestand volgens de huidige stand van de wetenschap onomkeerbaar is;

— en dat dit bewustzijnsverlies strikt verband houdt met een toestand van onomkeerbare coma. »

Verantwoording

Zie amendement nr. 436.

Nr. 438 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

De eerste volzin van het eerste lid van de voorgestelde § 2 van dit artikel wijzigen als volgt: A. De woorden «indien deze arts vaststelt:» vervangen door de woorden «indien deze arts zich ervan vergewist heeft: »

B. De drie streepjes vervangen als volgt :

« — dat de patiënt meerderjarig, bekwaam en helder was op het ogenblik dat hij zijn wilsverklaring opstelde;

— dat de patiënt de exacte toestand waarin hij zich op dat ogenblik bevond in overweging heeft genomen;

— dat de patiënt de gevolgen van zijn verklaring correct inschatte;

— dat de patiënt niet moreel onder druk werd gezet door een andere persoon op het ogenblik dat hij zijn beslissing heeft genomen;

— dat de patiënt zich in exact dezelfde toestand bevindt als die welke hij in zijn wilsverklaring heeft omschreven, namelijk:

- dat hij lijdt aan een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening,

- dat hij niet meer bij bewustzijn is en dat deze toestand volgens de huidige stand van de wetenschap onomkeerbaar is,

- en dat dit bewustzijnsverlies strikt verband houdt met een toestand van onomkeerbare coma.

N° 437 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Au § 2, alinéa 1er, de l'article 4 proposé, remplacer les deuxième et troisième tirets comme suit :

— qu'il est inconscient de manière irréversible selon l'état actuel de la science,

— et que cette inconscience est strictement liée à un état de coma dépassé. »

Justification

Voir l'amendement n° 436.

N° 438 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Apporter au § 2, alinéa 1er, de l'article 4 proposé, les modifications suivantes : A. Remplacer les mots « s'il constate que » par les mots « s'il s'est assuré que ».

B. Remplacer les trois tirets par ce qui suit :

« — le patient était majeur, capable et lucide au moment de la rédaction de sa déclaration anticipée;

— le patient avait pris en considération l'exacte situation dans laquelle il se trouve actuellement;

— le patient avait pleinement apprécié les conséquences de sa déclaration;

— le patient n'avait pas été moralement influencé par une autre personne au moment où il a pris sa décision;

— le patient se trouve dans la situation exacte décrite dans sa déclaration, à savoir :

- qu'il est atteint d'une affection accidentelle ou pathologique grave et incurable,

- qu'il est inconscient de manière irréversible selon l'état actuel de la science,

- et que cette inconscience est strictement liée à un état de coma dépassé.

De arts vergewist zich ervan dat aan deze voorwaarden wordt voldaan en doet daarvoor een beroep op onder meer de meningen van de personen als bedoeld in het volgende lid. »

Verantwoording

De voorwaarden om euthanasie toe te passen mogen niet minder streng zijn voor een patiënt die niet meer bij bewustzijn is dan voor een patiënt die wel bij bewustzijn is.

De te controleren voorwaarden hebben zowel met de medische toestand van de zieke als met de eigenlijke wilsverklaring te maken.

Men moet een onderscheid maken tussen de voorwaarden die verband houden met het opstellen van de wilsverklaring die zich veeleer richten tot de patiënt (artikel 4, § 1), en de procedure die de arts moet naleven vooraleer hij eventueel de wilsverklaring in overweging neemt van een patiënt die het bewustzijn heeft verloren (artikel 4, § 2).

Nr. 439 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

In de voorgestelde § 2, tweede lid, van dit artikel, tussen het 1° en het 2°, een 1^{o bis} invoegen, luidende :

« 1^{o bis} in voorkomend geval de arts raadplegen die de patiënt geholpen heeft om zijn wilsverklaring op te stellen. »

Verantwoording

Het is raadzaam voor de patiënt zich bij het opstellen van zijn wilsverklaring door een arts te laten bijstaan.

De arts die een patiënt verzorgt die het bewustzijn verloren heeft, kan in dat geval van zijn confrater nuttige inlichtingen krijgen over de wil van de patiënt op het ogenblik dat deze zijn wilsverklaring opstelde.

Nr. 440 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Aan de voorgestelde § 2, tweede lid, van dit artikel, een 5° toevoegen, luidende :

« 5° de mening vragen van afgevaardigde leden van het ethisch comité in het ziekenhuis of van elke cel voor hulp bij de beslissing die nuttig advies kan geven. »

Verantwoording

Aangezien de toepassings sfeer van artikel 4 interpretatieproblemen kan opleveren, kunnen er in de praktijk problemen opdui-

Le médecin s'assure de la réalisation de ces conditions à l'aide notamment des avis des personnes visées à l'alinéa suivant. »

Justification

Les conditions prévues pour pratiquer une euthanasie à l'égard d'un patient inconscient ne peuvent être moins strictes que celles prévues à l'égard d'un patient conscient.

Les conditions à vérifier se situent tant au niveau de la condition médicale du malade, qu'à la déclaration de volonté anticipée elle-même.

Il importe de distinguer les conditions liées à la rédaction de la déclaration anticipée qui s'adressent davantage au patient (article 4, § 1er), de la procédure que doit respecter le médecin avant de prendre en considération éventuellement une déclaration de volonté anticipée d'un patient inconscient (article 4, § 2).

N° 439 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Au § 2, alinéa 2, de l'article 4 proposé, insérer entre le 1° et le 2° un 1^{o bis} rédigé comme suit :

« 1^{o bis} consulter, le cas échéant, le médecin qui a aidé le patient à rédiger sa déclaration. »

Justification

Il est conseillé au patient de se faire aider par un médecin pour rédiger sa déclaration anticipée.

Face à un patient inconscient, le médecin en charge de ce patient pourra recevoir des informations utiles de son confrère quant à la volonté du patient lorsqu'il a rédigé sa déclaration.

N° 440 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Compléter le § 2, alinéa 2, de l'article 4 proposé, par un 5°, rédigé comme suit :

« 5° recueillir l'avis de membres délégués du Comité d'éthique hospitalier ou de toute cellule d'aide à la décision susceptible d'être utilement consultée. »

Justification

Le champ d'application de l'article 4 pouvant poser des problèmes d'interprétation, il pourra susciter des problèmes dans la

ken. Dit artikel kan een broeinest van processen worden. In de mate van het mogelijke, en vooral voor zware gevallen of wanneer de geraadpleegde personen onderling sterk van mening verschillen, moeten dus de leden van het ethisch comité in het ziekenhuis of van enige cel voor hulp bij de beslissing ingelicht worden en de mogelijkheid krijgen om hun advies aan de arts te geven.

Nr. 441 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 17 van mevrouw Vanlerberghe c.s.)

Art. 5

In dit artikel de woorden « Federale Evaluatiecommissie » vervangen door de woorden « Federale Evaluatie- en Controlecommissie ».

Verantwoording

De indieners hebben de Evaluatiecommissie een volwaardige controletaak toegewezen. Dit moet duidelijk verwoord worden.

Nr. 442 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Hoofdstuk IVbis (nieuw)

Opschrift

Het opschrift van het voorgestelde hoofdstuk IVbis (nieuw) vervangen als volgt :

« *Federale Evaluatie- en Controlecommissie* ».

Verantwoording

De indieners hebben de Evaluatiecommissie een volwaardige controletaak toegewezen. Dit moet duidelijk verwoord worden.

Nr. 443 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5bis

In de voorgestelde § 1 van dit artikel, de woorden « Federale Evaluatiecommissie » vervangen door de woorden « Federale Evaluatie- en Controlecommissie ».

Verantwoording

De indieners hebben de Evaluatiecommissie een volwaardige controletaak toegewezen. Dit moet duidelijk verwoord worden.

pratique. Cet article peut devenir un nid à procès. Il importe donc, dans la mesure du possible, que, particulièrement dans les cas graves ou lorsque les avis des personnes consultées divergent sensiblement, des membres du Comité d'éthique hospitalier ou de toute cellule d'aide à la décision soient informés et aient la possibilité de donner leur avis au médecin.

N° 441 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 17 de Mme Vanlerberghe et consorts)

Art. 5

À l'article 5 proposé, remplacer les mots « Commission d'évaluation fédérale » par les mots « Commission fédérale d'évaluation et de contrôle. »

Justification

Les auteurs ont confié à la Commission d'évaluation une véritable mission de contrôle. Il importe de le préciser.

N° 442 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Chapitre IVbis (nouveau)

Intitulé

Remplacer l'intitulé du chapitre IVbis (nouveau) proposé par ce qui suit :

« *Commission fédérale d'évaluation et de contrôle.* »

Justification

Les auteurs ont confié à la Commission d'évaluation une véritable mission de contrôle. Il importe de le préciser.

N° 443 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5bis

Au § 1er de l'article 5bis proposé, remplacer les mots « Commission d'évaluation fédérale » par les mots « Commission fédérale d'évaluation et de contrôle. »

Justification

Les auteurs ont confié à la Commission d'évaluation une véritable mission de contrôle. Il importe de le préciser.

Nr. 444 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5bis

In het eerste lid van de voorgestelde § 2 van dit artikel de woorden « op basis van hun kennis en ervaring inzake de materies die tot de bevoegdheid van de commissie behoren » **vervangen door de woorden** « *wegens hun kennis, hun ervaring en hun belangstelling voor medisch-ethische kwesties alsook voor het lenigen van pijn in het kader van het begeleiden van het levenseinde* ».

Verantwoording

Het lijkt ons een tautologie om de bekwaamheid die van de commissieleden vereist wordt, te bepalen aan de hand van de bevoegdheid van de commissie, een bevoegdheid die trouwens niet nader wordt omschreven.

Volgens ons zijn, naast de gewone theoretische kennis, ook praktijkervaring en interesse voor medisch-ethische kwesties en voor het lenigen van pijn van groot belang.

De indieners van het voorstel vinden een toevlucht tot euthanasie gerechtvaardigd om het ondraaglijke lijden van een patiënt te verlichten. Dit moet op een efficiënte manier gecontroleerd kunnen worden, anders verwordt deze procedure tot een louter administratieve controle.

Nr. 445 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5bis

In het eerste lid van de voorgestelde § 2 van dit artikel, de laatste drie volzinnen vervangen als volgt:

« Vier leden zijn praktiserende doctors in de geneeskunde met ervaring inzake palliatieve zorg. De helft van hen is huisarts en wordt gekozen uit een lijst met driemaal vier namen voorgedragen door de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren en twee van hen maken deel uit van de Academie voor Geneeskunde.

Vier leden zijn prominenten uit universitaire kringen die bevoegd zijn inzake medische ethos. Zij worden gekozen uit een lijst met driemaal vier namen voorgedragen door enerzijds de Vlaamse Interuniversitaire Raad en anderzijds de « Conseil interuniversitaire de la Communauté française ». Twee van hen maken deel uit van de faculteit geneeskunde en twee van hen van de faculteit rechten, filosofie, psychologie of sociologie.

Vier leden zijn prominenten die worden gekozen uit een lijst met driemaal vier namen voorgedragen

N° 444 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5bis

Au § 2, alinéa 1er, de l'article 5bis proposé, remplacer les mots « sur la base de leurs connaissances et de leur expérience dans les matières qui relèvent de la compétence de la commission » **par les mots** « *en raison de leurs connaissances, de leur expérience et de leur intérêt pour les questions d'éthique médicale et de soulagement de la douleur dans le cadre de l'accompagnement de fin de vie* ».

Justification

Cela nous paraît une tautologie de définir la compétence que doivent avoir les membres de la commission par la compétence que cette commission a, compétence qui n'est par ailleurs pas plus amplement définie.

Il nous semble qu'outre de simples connaissances théoriques, une expérience pratique et un intérêt tant pour les questions d'éthique médicale que pour les questions de soulagement de la douleur sont importantes dans cette matière.

En effet, le recours à l'euthanasie reste justifié par les auteurs de la proposition par une volonté de soulager les souffrances insupportables du patient. Il importe de pouvoir contrôler ce point de manière effective, sous peine de voir cette procédure se transformer en une simple vérification administrative.

N° 445 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5bis

Remplacer les trois dernières phrases du § 2, alinéa 1er, de l'article 5bis proposé, par ce qui suit:

« Quatre membres sont des docteurs en médecine en activité ayant une expérience en matière de soins palliatifs, dont la moitié sont omnipraticiens, choisis sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par le Conseil national de l'Ordre des médecins, deux d'entre eux faisant partie de l'Académie de médecine.

Quatre membres sont des personnalités issues des milieux universitaires, compétentes en matière d'éthique médicale, choisies sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par le Conseil interuniversitaire de la Communauté française, d'une part, et la « Vlaamse Interuniversitaire Raad » d'autre part: parmi ces personnalités, deux sont issues des facultés de médecine et deux sont issues des facultés de droit, de philosophie, de psychologie ou de sociologie.

Quatre membres sont des personnalités choisies sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés

door erkende verenigingen voor de verdediging van de rechten van de patiënt of die kunnen bewijzen dat zij gedurende ten minste vijf jaar op dat vlak werkzaam zijn geweest.

Vier leden zijn prominenten gekozen uit een lijst met driemaal vier namen voorgedragen door de Algemene Vereniging van Verpleegkundigen van België.»

Verantwoording

De commissie moet een evenwichtige vertegenwoordiging bieden, zowel van artsen als ethici, verplegend personeel en prominenten die voorgedragen worden door verenigingen voor de verdediging van de rechten van de patiënt. Naar onze mening moeten alle leden van de commissie kennis, ervaring en belangstelling hebben in het domein van de medische ethos en de pijnbestrijding (zie amendement nr. 444). De artsen in het bijzonder moeten allemaal ervaring hebben in palliatieve zorg. Wij vonden het belangrijk dit te vermelden, daar anders de inhoudelijke voorwaarden met betrekking tot het niet te lenigen lijden van de patiënt onmogelijk te controleren zijn. Een minimale vertegenwoordiging van huisartsen leek ons belangrijk. Ook is het noodzakelijk dat de ethici en het verplegend personeel vertegenwoordigd zijn.

Nr. 446 VAN MEVROUW NYSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5bis

In de voorgestelde § 2 van dit artikel, tussen het eerste en het tweede lid, een nieuw lid invoegen, luidende:

«Elk lid van de Commissie moet ambtshalve afzien van deelneming aan de besluitvorming als bedoeld in het laatste lid van artikel 5quater in de volgende gevallen:

1° indien hijzelf of zijn echtgenoot persoonlijk belang bij de zaak heeft;

2° indien hijzelf of zijn echtgenoot bloed- of aanverwant is van de arts die het registratiedocument bedoeld in artikel 5ter heeft ingevuld, of van de betrokken patiënt in de rechte lijn of in de zijlijn tot in de vierde graad, of indien het lid bloed- of aanverwant in de voormelde graad is van de echtgenoot van de betrokken arts of van de betrokken patiënt;

3° indien het lid vermoedelijk erfgenaam of begiftigde is van de arts bedoeld in het 2° of van de betrokken patiënt, of indien de arts of de patiënt vermoedelijk erfgenaam of begiftigde van het lid is;

4° indien het lid een vennoot is van de arts bedoeld in het 2°, of indien het lid en de arts door een arbeidsovereenkomst zijn gebonden of indien een van hen werkt in een instelling, een vereniging of een departement dat door de andere wordt geleid;

par des associations pour la défense des droits du patient agréées ou pouvant justifier d'une activité effective depuis au moins cinq ans.

Quatre membres sont des personnalités choisies sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par l'Union générale des infirmiers de Belgique.»

Justification

La commission doit offrir une représentation équilibrée tant de médecins, que d'éthiciens, d'infirmiers, et de personnalités présentées par des associations pour la défense des droits du patient. Selon notre point de vue, tous les membres de la commission doivent avoir des connaissances, une expérience et un intérêt pour l'éthique médicale et le soulagement de la douleur (voir l'amendement n° 444). Les médecins en particulier doivent tous avoir une expérience en soins palliatifs. Cette précision nous semblait importante, sous peine de rendre en effet les conditions de fond relatives au caractère inapaisable de la souffrance du patient invérifiables. Une représentation minimale de médecins généralistes nous semblait importante. La représentation tant d'éthiciens que d'infirmiers est essentielle.

N° 446 DE MME NYSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5bis

Au § 2 de l'article 5bis proposé, insérer entre l'alinéa 2 et l'alinéa 3 proposé, un nouvel alinéa, rédigé comme suit:

«Tout membre de la Commission doit s'abstenir d'office de prendre part à la décision visée au dernier alinéa de l'article 5quater, dans les cas suivants:

1° si lui-même ou son conjoint a un intérêt personnel à l'affaire;

2° si lui-même ou son conjoint est parent ou allié du médecin ayant complété le document d'enregistrement visé à l'article 5ter ou du patient concerné, en ligne directe ou en ligne collatérale jusqu'au quatrième degré; ou si ce membre est parent ou allié au degré indiqué ci-dessus du conjoint du médecin ou du patient concernés;

3° si le membre est héritier présomptif ou donataire du médecin visé au 2° ou du patient concerné ou si ce médecin ou ce patient est l'héritier présomptif ou le donataire de ce membre;

4° si le membre est associé du médecin visé au 2° ou si le membre et ce médecin sont liés par un contrat de louage de travail, ou si l'un travaille dans un établissement, une association ou un département que l'autre dirige;

5° indien het lid door de arts bedoeld in het 2° ontvangen is op diens kosten of geschenken van hem heeft ontvangen;

6° indien het lid de arts is die het registratiedocument bedoeld in artikel 5ter heeft ingevuld;

7° indien er tussen het lid en de arts bedoeld in het 2° of de overleden patiënt een hoge graad van vijandschap bestaat; indien er tussen hen aanrandingen, mondelinge of schriftelijke beledigingen of bedreigingen hebben plaatsgehad.

In dat geval wordt ambtshalve een vervanger aangewezen volgens de procedure in artikel 5bis, § 2, derde lid, om het lid te vervangen dat zich onthoudt. »

Verantwoording

Dit amendement is ingegeven door de artikelen 828 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de wrakingsgronden van de rechters. Aangezien de Commissie een controlefunctie moet vervullen, die in principe tot de bevoegdheid van de rechterlijke macht behoort, en beslissingen moet nemen, die tot gevolg zullen hebben dat een aantal dossiers uit de sfeer van het gerecht zullen blijven, dient men te bepalen dat een aantal situaties voor een lid van de commissie een reden kunnen vormen om zich van de stemming te onthouden, indien hij bij de inzage van het tweede deel van het geregistreerde document merkt dat er in het bijzondere geval ten aanzien van zichzelf een « wrakingsgrond » bestaat. In dat geval wordt een plaatsvervanger aangewezen. De onverenigbaarheids- en wrakingsgronden moeten ook worden gecontroleerd ten aanzien van de plaatsvervanger.

Nr. 447 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde eerste lid van dit artikel, de woorden « voor elk geval van euthanasie » vervangen door de woorden « telkens wanneer hij euthanasie toepast ».

Verantwoording

De arts die euthanasie toepast, moet ook het registratiedocument invullen.

Nr. 448 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde tweede lid van dit artikel, in de Franse tekst het woord « parties » vervangen door het woord « volets ».

5° si le membre a été reçu par le médecin visé au 2° à ses frais ou a agréé de lui des présents;

6° si le membre est le médecin qui a complété le document d'enregistrement visé à l'article 5ter;

7° s'il y a inimitié capitale entre le membre et le médecin visé au 2° ou le patient décédé; s'il y a eu entre eux agressions, injures ou menaces, verbales ou écrites.

Dans ce cas, un membre suppléant est désigné d'office, selon la procédure prévue à l'article 5bis, § 2, alinéa 3, pour remplacer le membre qui s'abstient. »

Justification

Cet amendement s'inspire des articles 828 et suivants du Code judiciaire relatifs aux causes de récusation des juges. La Commission étant amenée à exercer une mission de contrôle, qui est en principe du ressort du pouvoir judiciaire, et à prendre des décisions qui vont aboutir à retirer certains dossiers du circuit judiciaire, il importe de prévoir que certaines situations peuvent justifier qu'un membre de la commission s'abstienne de voter, si en prenant connaissance du 2e volet du document enregistré, il s'aperçoit qu'un motif de « récusation » réside dans son chef pour le cas d'espèce. Dans ce cas, un membre suppléant est désigné. Les causes d'incompatibilité et de récusation devront être vérifiées dans le chef du membre suppléant également.

N° 447 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa premier de l'article 5ter proposé, remplacer les mots « pour chaque cas d'euthanasie » par les mots « chaque fois qu'il pratique une euthanasie ».

Justification

Il importe que ce soit le médecin qui a pratiqué l'euthanasie qui complète le document d'enregistrement.

N° 448 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 2 de l'article 5ter proposé, remplacer les mots « parties » par le mot « volets » et les mots « La première partie doit être scellée » par les mots « Le premier volet doit être scellé ».

Verantwoording

De Franse tekst van artikel 5ter heeft het afwisselend over «partie» en over «volet». De tekst behoort een eenvormige terminologie te hanteren.

Nr. 449 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde tweede lid van dit artikel, een 2^obis invoegen, luidende :

« 2^obis de naam, de voornamen, het registratienummer bij het RIZIV en de woonplaats van de arts die het registratiedocument heeft ingevuld; »

Verantwoording

De arts die euthanasie heeft toegepast en het registratiedocument heeft ingevuld, is niet noodzakelijk de behandelende arts. In geval van twijfel kan de commissie de anonimiteit opheffen en zo kennis nemen van het medisch dossier. De eenvoudigste manier om dit te doen, is via de arts die euthanasie heeft toegepast. Deze arts is niet noodzakelijk de behandelende arts.

Nr. 450 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde tweede lid van dit artikel, het 5° vervangen als volgt :

« 5° indien er een wilsbeschikking is, de naam, de voornamen en de woonplaats van de eventuele vertrouwenspersoon of vertrouwenspersonen, alsook van de getuigen die zijn opgetreden; »

Verantwoording

De anonimiteit van zowel de vertrouwenspersoon als de getuigen moet worden opgeheven.

Als de arts evenwel de wet heeft nageleefd, bevat het medisch dossier in principe ook de wilsverklaring, waarin de vertrouwenspersoon en de getuigen worden aangewezen. Om in geval van twijfel een grondige controle uit te voeren, moet de commissie kennis nemen van dit medisch dossier.

Nr. 451 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

Aan het voorgestelde tweede lid van dit artikel, een 6° (nieuw) toevoegen, luidende :

« 6° de naam, voornamen en woonplaats van de persoon die het schriftelijk verzoek of de wilsverkla-

Justification

L'article 5ter parle tantôt de partie, tantôt de volet. Il conviendrait de veiller à l'uniformité de la terminologie utilisée.

N° 449 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 2 de l'article 5ter proposé, insérer un 2^obis rédigé comme suit :

« 2^obis les nom, prénoms, numéro d'enregistrement à l'INAMI et domicile du médecin qui a complété le document d'enregistrement; »

Justification

Le médecin qui a pratiqué l'euthanasie et complété le document d'enregistrement n'est pas nécessairement toujours le médecin traitant. En cas de doute, la levée de l'anonymat permet essentiellement à la commission de prendre connaissance du dossier médical. Elle peut y avoir accès le plus simplement en contactant le médecin qui a pratiqué l'euthanasie, lequel n'est pas toujours le médecin traitant.

N° 450 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 2 de l'article 5ter proposé, remplacer le 5° comme suit :

« 5° s'il existait une déclaration de volonté, les nom, prénoms et domicile de la (ou des) personne(s) de confiance éventuelle(s) ainsi que des témoins qui sont intervenus; »

Justification

L'anonymat doit être levé tant en ce qui concerne la personne de confiance que les témoins.

Cependant, en principe, si le médecin a agi conformément à la loi, la déclaration anticipée doit se trouver dans le dossier médical avec l'indication de la personne de confiance et des témoins. Or, pour exercer un véritable contrôle en cas de doute, la commission doit prendre connaissance de ce dossier médical.

N° 451 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

Compléter l'alinéa 2 de l'article 5ter proposé, par un 6° nouveau, rédigé comme suit :

« 6° les nom, prénoms et domicile de la personne qui a rédigé la requête écrite ou la déclaration antici-

ring heeft opgesteld in plaats van de patiënt, in het raam van artikel 3 of artikel 4. »

Verantwoording

Men moet eveneens beschikken over de gegevens van de persoon die het schriftelijk verzoek of de wilsverklaring heeft opgesteld in plaats van de patiënt, die weliswaar bij bewustzijn was maar niet in staat was het document op te stellen.

Nr. 452 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In de Franse tekst van het voorgestelde vierde lid van dit artikel, de woorden «La deuxième partie» vervangen door de woorden «Le deuxième volet».

Verantwoording

Om verwarring te vermijden is het beter steeds dezelfde termen te gebruiken.

Nr. 453 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, het 1° aanvullen als volgt: «alsook informatie over de rechtsbekwaamheid van de patiënt, zijn helderheid of zijn bewustzijn».

Verantwoording

Dit amendement strekt ertoe artikel 5ter in overeenstemming te brengen met de artikelen 3 en 4. Bovendien past het woord «helderheid» in de redenering van onze vorige amendementen, die ertoe strekken een onderscheid te maken met een patiënt die nog wel rechtsbekwaam is, maar feitelijk onbekwaam is of niet volledig helder van geest is.

Nr. 454 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een 1^obis invoegen, luidende:

«1^obis het geslacht, de datum en plaats van geboorte van de arts die het registratiedocument heeft ingevuld; »

pée à la place du patient dans le cadre de l'article 3 ou de l'article 4. »

Justification

Il est essentiel de disposer des coordonnées de la personne qui a rédigé une requête écrite d'euthanasie ou une déclaration anticipée à la place du patient conscient mais qui n'était pas en état de rédiger.

N° 452 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, remplacer les mots «La deuxième partie» par les mots «Le deuxième volet».

Justification

Pour la clarté du texte, il serait opportun d'utiliser toujours la même terminologie.

N° 453 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, compléter le 1° par les mots «ainsi que des indications concernant la capacité juridique du patient, sa lucidité ou son état de conscience».

Justification

Conformité avec les articles 3 et 4. De plus, le mot lucidité est conforme à nos précédents amendements soucieux de rendre compte de la distinction qui existe avec un patient toujours capable juridiquement mais se trouvant dans un état d'incapacité de fait ou souffrant de manque de lucidité.

N° 454 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, insérer un 1^obis rédigé comme suit:

«1^obis le sexe, la date et le lieu de naissance du médecin qui a complété le document d'enregistrement.»

Verantwoording

Deze gegevens zijn even onontbeerlijk om van dit document een waardevol statistisch instrument te maken.

Nr. 455 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, het 2° vervangen als volgt:

« 2° de datum, het uur en de plaats waar de euthanasie is toegepast of het overlijden heeft plaatsgehad. »

Verantwoording

Beide tijdstippen vallen niet noodzakelijk samen. Deze gegevens kunnen in verband worden gebracht met de gegevens betreffende de middelen die voor de euthanasie worden gebruikt (12°).

Nr. 456 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het 4° van het voorgestelde vierde lid van dit artikel, de woorden « pijn of » doen vervallen.

Verantwoording

Overeenstemming met artikel 3.

Nr. 457 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, het 5° aanvullen als volgt: *« en de medische toestand uitzichtloos beschouwd kon worden ».*

Verantwoording

Overeenstemming met artikel 3.

Nr. 458 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een 6^{o bis} invoegen, luidende:

« 6^{o bis} de redenen waarom het verzoek als vrijwillig kon worden beschouwd en niet als tot stand gekomen als gevolg van enige externe druk. »

Justification

Ces données sont tout aussi essentielles pour faire de ce document un outil statistique valable.

N° 455 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, remplacer le 2° comme suit:

« 2° la date, l'heure et le lieu de l'euthanasie et du décès. »

Justification

Les deux moments ne coïncident pas toujours. Ces données peuvent être mises en relation avec les données concernant les moyens utilisés pour pratiquer l'euthanasie (12°).

N° 456 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, supprimer, au 4°, les mots « de la détresse ou ».

Justification

Conformité avec l'article 3.

N° 457 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, compléter le 5° par ce qui suit: *« et la situation médicale considérée comme étant sans issue ».*

Justification

Conformité avec l'article 3.

N° 458 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, insérer un 6^{o bis} rédigé comme suit:

« 6^{o bis} les raisons pour lesquelles la demande pouvait être considérée comme volontaire et ne résultant pas d'une pression extérieure. ».

Verantwoording

Overeenstemming met artikel 3.

Nr. 459 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een 6^oter invoegen, luidende :

«6^oter of de patiënt een schriftelijk verzoek om euthanasie heeft opgesteld en wanneer.»

Verantwoording

Overeenkomstig met artikel 3. De termijn die is verlopen tussen het schriftelijk verzoek en het toepassen van de euthanasie, moet worden gecontroleerd (artikel 3, § 3).

Nr. 460 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een 6^oquater invoegen, luidende :

«6^oquater of het schriftelijk verzoek om euthanasie opgesteld werd door een derde, op welke manier en wanneer.»

Verantwoording

Dit element is op zichzelf al ernstig genoeg om de anonimiteit van het registratiedocument op te heffen.

Nr. 461 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een 6^oquinquies invoegen, luidende :

«6^oquinquies of de patiënt vóór of na het schriftelijk euthanasieverzoek zijn vraag om euthanasie herhaaldelijk heeft ingetrokken.»

Verantwoording

Tot het einde van de procedure moet worden nagegaan of de patiënt zijn verzoek eventueel heeft ingetrokken.

Justification

Conformité avec l'article 3.

N° 459 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, insérer un 6^oter rédigé comme suit :

«6^oter si le patient a rédigé une requête écrite d'euthanasie et à quelle date.»

Justification

Conformité avec l'article 3. Il importe de vérifier le délai qui s'est écoulé entre la requête écrite et l'euthanasie (art. 3, § 3).

N° 460 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, insérer un 6^oquater, rédigé comme suit :

«6^oquater si la requête écrite d'euthanasie a été rédigée par un tiers, de quelle manière et à quelle date.»

Justification

Cet élément, vu sa gravité, devrait, à mon sens, pouvoir justifier à lui seul la levée de l'anonymat du document.

N° 461 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, insérer un 6^oquinquies, rédigé comme suit :

«6^oquinquies si la requête écrite d'euthanasie a été précédée ou suivie par plusieurs révocations de la demande d'euthanasie de la part du patient.»

Justification

Il importe de vérifier si l'on a bien tenu compte des éventuelles rétractations du patient jusqu'au bout de la procédure.

Nr. 462 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, het 7° aanvullen met de woorden « en, indien dat niet het geval is, de prognose inzake de levensverwachting van de patiënt ».

Verantwoording

Overeenstemming met artikel 3, dat ook van toepassing is op patiënten die kennelijk niet binnen afzienbare termijn zullen overlijden.

Nr. 463 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, het 8° doen vervallen.

Verantwoording

Er moet een afzonderlijk lid worden gewijd aan patiënten die niet meer bij bewustzijn zijn.

Nr. 464 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierde lid van dit artikel, het 9° aanvullen als volgt :

« meer bepaald wat betreft de informatie die de patiënt is verstrekt, de medische en morele begeleiding die hij heeft gekregen, de palliatieve zorg die hem eventueel is verleend, alsook de data waarop de gesprekken met de patiënt zijn gevoerd en de data waarop hij om euthanasie heeft gevraagd. »

Verantwoording

De gesprekken met de patiënt, de informatie die hem is verstrekt, de medische en morele begeleiding die hij heeft gekregen, de palliatieve zorg die hem is verleend, het zijn allemaal essentiële gegevens om het gedrag van de arts in een specifiek geval te beoordelen.

N° 462 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, compléter le 7° par les mots « et, dans la négative, le pronostic concernant l'espérance de vie du patient ».

Justification

Conformité avec l'article 3 qui s'applique aussi pour les patients dont le décès n'interviendra manifestement pas à brève échéance.

N° 463 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, supprimer le 8°.

Justification

Il convient de rédiger un alinéa distinct pour les patients inconscients.

N° 464 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, compléter le 9° par ce qui suit :

« en particulier, concernant l'information donnée au patient, l'accompagnement médical et moral dont il a bénéficié, les soins palliatifs éventuels qui lui ont été administrés, les dates des entretiens menés avec le patient, les dates auxquelles des demandes d'euthanasie ont été formulées par le patient. »

Justification

Les entretiens avec le patient, l'information qui lui est donnée, l'accompagnement tant moral que médical dont il a bénéficié, ainsi que les soins palliatifs qu'il a reçus sont des données essentielles pour évaluer correctement le comportement du médecin dans le cas d'espèce.

Nr. 465 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierdelid van dit artikel, het 10° aanvullen als volgt :

« alsook informatie betreffende het advies van deze arts of artsen over het euthanasieverzoek van de patiënt en zijn fysieke en psychische gezondheidstoestand. »

Verantwoording

In dit tweede deel moet het advies worden samengevat van de geraadpleegde arts die krachtens artikel 3, § 2, een verslag moet opstellen over zijn medische bevindingen.

Daarnaast moet ook het advies worden samengevat van de tweede geraadpleegde arts die overeenkomstig artikel 3, § 3, het euthanasieverzoek moet beoordelen en een verslag opstellen over de fysieke en psychische gezondheidstoestand van de patiënt die kennelijk niet binnen afzienbare tijd zal overlijden.

Deze vermeldingen zijn essentieel voor gevallen waarin de arts die euthanasie heeft toegepast, duidelijk is afgeweken van het advies van de geraadpleegde collega's. Wanneer euthanasie is toegepast op een patiënt die zich kennelijk niet in de terminale fase bevond niettegenstaande andersluidende adviezen van confraters of andere geraadpleegde personen, kan de opheffing van de anonimiteit worden overwogen.

Nr. 466 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter

In het voorgestelde vierdelid van dit artikel, het 11° aanvullen als volgt :

« alsmede inlichtingen betreffende het advies dat die personen hebben gegeven over zowel het door de patiënt geformuleerde euthanasieverzoek als de fysieke en psychische gezondheidstoestand van de patiënt. »

Verantwoording

Het is essentieel dat de Commissie zich kan uitspreken over het bestaan van een echte dialoog tussen de arts enerzijds en het verzorgend team en de naasten anderzijds.

Een korte nota over het advies van alle personen die geraadpleegd zijn, moet in dit tweede deel worden opgenomen teneinde de commissie in staat te stellen na te gaan hoe de arts de beslissing heeft genomen. De arts is steeds alleen verantwoordelijk voor zijn daden. De dialoog met de verwanten en het verzorgend team mag evenwel niet worden opgevat als een loutere formaliteit.

N° 465 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, compléter le 10° par ce qui suit :

« ainsi qu'une information relative à l'avis émis par ce(s) médecin(s) en ce qui concerne tant la demande d'euthanasie formulée par le patient que l'état de santé physique et psychique de ce patient. »

Justification

Le volet doit reprendre de manière synthétique l'avis du médecin consulté, qui en vertu de l'article 3, § 2, a l'obligation de faire un rapport sur ses constatations de nature médicale.

Il doit également reprendre de manière synthétique l'avis du deuxième médecin consulté, qui, en vertu de l'article 3, § 3, a l'obligation de contrôler la demande d'euthanasie et de faire un rapport concernant l'état de santé physique et psychique du patient si le décès de ce patient n'est manifestement pas supposé intervenir à brève échéance.

Ces mentions sont essentielles au cas où il apparaîtrait que le médecin qui a pratiqué une euthanasie s'est écarté sensiblement de l'avis des autres médecins consultés. La levée de l'anonymat pourrait, par exemple, se concevoir dans le cas où l'euthanasie a été pratiquée à l'égard d'un patient qui n'était manifestement pas en fin de vie, et cela nonobstant les avis divergents de confrères ou d'autres personnes consultées.

N° 466 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter

À l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, compléter le 11° par ce qui suit :

« ainsi qu'une information relative à l'avis émis par ces personnes en ce qui concerne tant la demande d'euthanasie formulée par le patient que l'état de santé physique et psychique du patient. »

Justification

Il est essentiel que la Commission puisse se prononcer sur l'existence d'un véritable dialogue particulièrement entre le médecin d'une part, et l'équipe soignante et les proches d'autre part.

Une brève note concernant l'avis de toutes les personnes qui ont été consultées doit figurer dans ce deuxième volet pour permettre à la commission de vérifier comment la décision a été prise par le médecin. Le médecin est toujours seul responsable de ses actes. Toutefois, le dialogue avec les proches et l'équipe soignante ne peut se résumer à une pure formalité.

Nr. 467 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter**Aan het voorgestelde vierde lid van dit artikel, een 13° (nieuw) toevoegen luidende :**

« 13° de vermelding van de stukken die in het medisch dossier zitten. »

Verantwoording

Het medisch dossier is van cruciaal belang voor de controle op de medische en verpleegkundige handelingen, in het bijzonder voor de controle op euthanasie. Er moet gestreefd worden naar een zo volledig mogelijk dossier. Alleen al de vermelding van de stukken die in het dossier zitten, kan interessant zijn bij de evaluatie van de wet.

Nr. 468 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5ter**Aan het slot van het voorgestelde artikel een nieuw lid toevoegen luidende :**

« Was de patiënt niet meer bij bewustzijn, dan moet in het tweede deel daarenboven vermeld worden :

1° op grond van welke gegevens de arts heeft kunnen besluiten dat de patiënt zich bevond in een toestand van bewustzijnsverlies die volgens de huidige stand van de wetenschap onomkeerbaar was;

2° of er een wilsverklaring bestond en of die verklaring voldeed aan de voorwaarden van artikel 4, waarbij in voorkomend geval wordt aangegeven op welke punten van die voorwaarden werd afgeweken;

3° of in de wilsverklaring vertrouwenspersonen werden aangewezen die voldoen aan de voorwaarden van de wet en of die personen door de arts geraadpleegd werden;

4° of de patiënt zijn wilsverklaring heeft laten optekenen door een derde en de redenen van die keuze;

5° in hoeverre de arts bij zijn keuze geleid werd door de wilsverklaring van de patiënt;

6° de hoedanigheid van de geraadpleegde arts(en) en de datum van die raadplegingen, alsmede inlichtingen over het advies van die arts(en) over zowel de wilsverklaring van de patiënt als over diens gezondheidstoestand;

7° de hoedanigheid van alle andere door de arts geraadpleegde personen, de datum van die raadple-

N° 467 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter**Compléter l'alinéa 4 de l'article 5ter proposé, par un 13°, rédigé comme suit :**

« 13° la mention des documents figurant au dossier médical. »

Justification

Le dossier médical est crucial pour le contrôle des actes médicaux et infirmiers, en particulier pour le contrôle des actes d'euthanasie. L'objectif est que ce dossier soit le plus complet possible. Une simple mention des documents qui s'y trouvent peut être intéressante dans le cadre d'une évaluation de la loi.

N° 468 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5ter**Compléter l'article 5ter proposé par un alinéa nouveau *in fine*, rédigé comme suit :**

« Si le patient était inconscient, le deuxième volet doit contenir en outre les données suivantes :

1° les éléments qui ont permis au médecin de conclure que le patient se trouvait dans une situation d'inconscience irréversible selon l'état actuel de la science;

2° s'il existait une déclaration de volonté et si cette déclaration répondait aux conditions de l'article 4, avec l'indication, le cas échéant, des éléments non conformes;

3° si la déclaration désignait des personnes de confiance répondant aux conditions de la loi et si ces personnes ont été consultées par le médecin;

4° si le patient a fait acter sa déclaration de volonté par un tiers, et les raisons de ce choix;

5° dans quelle mesure le choix du médecin a été guidé par la déclaration anticipée du patient;

6° la qualification du ou des médecin(s) consulté(s) et la date de ces consultations, ainsi qu'une information relative à l'avis émis par ce(s) médecin(s) en ce qui concerne tant la déclaration de volonté du patient que son état de santé;

7° la qualité de toutes les autres personnes consultées par le médecin, la date de ces consultations, ainsi

gingen, alsmede inlichtingen over het advies van die personen over de wilsverklaring van de patiënt;

8° of de naasten geraadpleegd werden en de redenen daarvan.

Verantwoording

Artikel 4 van het voorstel legt een specifieke procedure en specifieke criteria vast voor euthanasie op een patiënt die niet bij bewustzijn is. Het is wenselijk dat de toetsing betrekking heeft op al die punten. Daar de patiënt die niet bij bewustzijn is, in een uiterst kwetsbare positie verkeert, moet hem een grotere bescherming geboden worden tegen eventuele misbruiken waarvan hij het slachtoffer zou kunnen worden.

Nr. 469 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5^{quater}

In het eerste lid van de voorgestelde § 1 van dit artikel, de woorden « anonieme deel » vervangen door de woorden « tweede deel ».

Verantwoording

Men moet ervoor zorgen dat de gebruikte terminologie eenvoudig blijft.

Nr. 470 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5^{quater}

In het eerste lid van de voorgestelde § 1 van dit artikel, de woorden « de artikelen 3, 4 en 4bis » vervangen door de woorden « deze wet ».

Verantwoording

Alle voorwaarden van de wet moeten door de arts worden nageleefd, ook die welke verband houden met de wijze van invullen van het registratiedocument.

Nr. 471 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5^{quater}

De laatste drie volzinnen van de voorgestelde § 1 van dit artikel vervangen als volgt :

« Indien de Commissie bij gewone meerderheid besluit dat er twijfel over bestaat of een geregistreerde

qu'une information relative à l'avis émis par ces personnes en ce qui concerne la déclaration de volonté du patient;

8° si les proches n'ont pas été consultés, en mentionner les raisons.

Justification

L'article 4 de la proposition a énoncé une procédure et des critères spécifiques concernant l'euthanasie d'un patient inconscient. Il convient que la vérification porte réellement sur tous ces éléments. Le patient inconscient étant dans une situation d'extrême vulnérabilité, il importe de lui accorder une protection accrue face aux abus éventuels dont il pourrait faire l'objet.

N° 469 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5^{quater}

À l'alinéa 1er de l'article 5^{quater} proposé, remplacer les mots « volet anonyme » par les mots « deuxième volet ».

Justification

Il convient de veiller à l'uniformité de la terminologie utilisée.

N° 470 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5^{quater}

À l'alinéa premier de l'article 5^{quater} proposé, remplacer les mots « les articles 3, 4 et 4bis » par les mots « la présente loi ».

Justification

C'est l'ensemble des conditions de la loi que le médecin doit respecter, y compris celles relatives à la manière dont le document d'enregistrement doit être complété.

N° 471 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5^{quater}

Remplacer les trois dernières phrases de l'alinéa premier de l'article 5^{quater} proposé, par ce qui suit :

« Si la Commission est d'avis, par décision prise à la majorité simple, que la conformité à la loi d'un cas

euthanasie in overeenstemming is met de wet, wordt de anonimiteit opgeheven. Ze neemt kennis van het eerste deel van het registratiedocument en vraagt aan de behandelende arts elk element uit het medisch dossier op dat betrekking heeft op deze euthanasie.»

Verantwoording

De huidige formulering geeft geen enkele aanwijzing over de wijze waarop de Commissie tot het besluit komt dat er twijfel bestaat over de wettigheid van een geregistreerd geval van euthanasie. Pas nadien wordt gestemd over het besluit om de anonimiteit op te heffen. Ik meen dat eerst in behoorlijke vorm gestemd dient te worden over de vraag of het geval in overeenstemming is met de wet. Indien de Commissie bij gewone meerderheid oordeelt dat daar twijfel over bestaat, moet de anonimiteit worden opgeheven en moet men inzage nemen van het medisch dossier.

Het antwoord dat de twijfel van de Commissie kan wegnemen over de vraag of een euthanasie in verdachte omstandigheden zou zijn uitgevoerd, kan men immers alleen maar vinden in het medisch dossier van de patiënt. De Commissie behoort daar inzage van te nemen indien ze werkelijk een controletaak wil vervullen.

Indien het altijd gaat om een mogelijkheid om bepaalde besluiten te nemen, zijn het willekeurige besluiten genomen volgens het opportuniteitsbeginsel en bestaat er geen echte controle.

Nr. 472 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Art. 5^{quater}**Het voorgestelde laatste lid van dit artikel vervangen als volgt :**

« Wanneer de Commissie bij gewone meerderheid het gemotiveerde besluit neemt dat de voorwaarden bepaald bij deze wet niet zijn nageleefd, zendt zij het dossier over aan de procureur des Konings van de plaats van overlijden van de patiënt. »

Verantwoording

De stemming met een tweederde meerderheid maakt het in de praktijk onmogelijk enig dossier over te zenden aan de procureur des Konings en zet de rechterlijke macht in de werkelijkheid buitenspel. Een gewone meerderheid lijkt ons redelijker.

Overigens moet opnieuw het dossier aan het parket worden overgezonden, indien deze meerderheid bereikt is. Het is geen mogelijkheid meer waarin de Commissie vrij wordt gelaten, maar een verplichting, zo niet heeft deze stemming geen zin.

d'euthanasie enregistré est douteuse, l'anonymat est levé. Elle prend connaissance du premier volet du document d'enregistrement et demande au médecin traitant de lui communiquer tous les éléments du dossier médical relatifs à ce cas d'euthanasie.»

Justification

La formulation actuelle ne donne aucune indication sur la manière dont la Commission en arrive à estimer que la conformité à la loi d'un cas d'euthanasie enregistré est douteuse. Il n'y a vote qu'ultérieurement sur la décision de lever l'anonymat. Il me semble qu'un vote devrait d'abord intervenir en bonne et due forme sur la question de la conformité à la loi. Si la Commission estime à la majorité simple des voix que cette conformité est douteuse, alors l'anonymat doit être levé et le dossier médical doit être consulté.

La réponse pour dissiper les doutes de la Commission quant à une euthanasie qui aurait été pratiquée dans des conditions douteuses, ne peut en effet être trouvée que dans le dossier médical du patient. La Commission se doit de le consulter si elle veut effectuer une véritable mission de contrôle.

Si les décisions à prendre sont toujours de l'ordre du possible, il s'agit de décisions arbitraires prises en opportunité et n'y a pas de véritable contrôle.

N° 472 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Art. 5^{quater}**Remplacer le dernier alinéa de l'article 5^{quater} proposé comme suit :**

« Lorsque, par décision motivée prise à la majorité simple, la Commission estime que les conditions prévues par la présente loi n'ont pas été respectées, elle renvoie le dossier au procureur du Roi du lieu du décès du patient. »

Justification

Le vote à la majorité des deux tiers rend impossible dans la pratique tout renvoi au procureur du Roi et court-circuite dans les faits le contrôle du pouvoir judiciaire. Une majorité simple nous semble plus raisonnable.

Par ailleurs, à nouveau, si cette majorité est atteinte, le dossier doit être renvoyé au parquet. Ce n'est plus une possibilité laissée à la Commission, mais une obligation sinon ce vote n'a pas de sens.

Clotilde NYSSSENS.

Nr. 473 VAN DE HEER VANDENBERGHE EN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Het eerste lid, eerste zin, van de § 2 van het voorgestelde artikel aanvullen met volgende bepaling:*« — de wilsverklaring werd opgesteld volgens de voorwaarden bepaald in § 1 ».*

Verantwoording

Op het niet-naleven van de vormvoorschriften met betrekking tot de wilsverklaring, zoals bepaald in het voorgestelde artikel 4, § 1, wordt geen enkele sanctie voorzien.

De arts dient er zich dan ook van te verzekeren dat deze vormvoorschriften werden nageleefd. Is dit niet het geval, dan is een euthanasie op grond van deze wilsverklaring niet gelegitimeerd, en blijft de euthanaserende handeling een misdrijf.

Nr. 474 VAN DE HEER VANDENBERGHE EN MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

(Subamendement op amendement nr. 435 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Aan de § 1, vijfde lid, van het voorgestelde artikel, de volgende wijzigingen aanbrengen:**A. de woorden** « geen enkel materieel belang heeft » **vervangen door de woorden** « geen enkel rechtstreeks belang heeft of kan hebben »;**B. de woorden** « van wie er minstens een geen materieel belang heeft bij het overlijden van de patiënt » **vervangen door de woorden** « die geen rechtstreeks belang hebben of kunnen hebben ».

Verantwoording

Zie de verantwoording bij amendementen nrs. 317 en 319.

Hugo VANDENBERGHE.
Mia DE SCHAMPHELAERE.**Nr. 475 VAN DE HEER GALAND**

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Het tweedestreepje van het tweedelid van de voorgestelde § 1 van dit artikel vervangen als volgt:*« — dat hij volledig en blijvend buiten bewustzijn is; »***N° 473 DE M. VANDENBERGHE ET MME DE SCHAMPHELAERE**

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Au § 2 proposé, compléter la première phrase de l'alinéa 1er par la disposition suivante:*« — que la déclaration de volonté a été établie selon les conditions fixées au § 1er ».*

Justification

Le non-respect des prescriptions formelles relatives à la déclaration de volonté, telles que définies à l'article 4, § 1er, proposé, n'est passible d'aucune sanction.

Le médecin doit dès lors s'assurer que ces conditions formelles ont été respectées. Si tel n'est pas le cas, une euthanasie pratiquée sur la base de cette déclaration de volonté n'est pas légitimée et l'acte euthanasique reste un délit.

N° 474 DE M. VANDENBERGHE ET MME DE SCHAMPHELAERE

(Sous-amendement à l'amendement n° 435 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Apporter les modifications suivantes à l'alinéa 5 proposé de l'article 4, § 1er:**A. remplacer les mots** « qui n'a aucun intérêt matériel » **par les mots** « qui n'a ni ne peut avoir aucun intérêt direct »;**B. remplacer les mots** « dont un au moins n'a aucun intérêt matériel au décès du déclarant » **par les mots** « qui n'ont ni ne peuvent avoir aucun intérêt direct ».

Justification

Voir la justification des amendements n°s 317 et 319.

N° 475 DE M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

À l'article 4 proposé, remplacer le deuxième tiret de l'alinéa 2 du § 1er, par les mots suivants:*« — qu'il est dans un état d'inconscience totale et constante; »*

Verantwoording

Er moet expliciet worden bepaald enerzijds dat de patiënt volledig — dus helemaal en niet gedeeltelijk — buiten bewustzijn moet zijn en anderzijds dat deze toestand blijvend moet zijn, dus ononderbroken en niet van voorbijgaande of terugkerende aard.

Nr. 476 VAN DE HEER GALAND

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Het tweede streepje van het eerste lid van de voorgestelde § 2 van dit artikel vervangen als volgt:

« — dat hij volledig en blijvend buiten bewustzijn is; »

Verantwoording

Er moet expliciet worden bepaald enerzijds dat de patiënt volledig — dus helemaal en niet gedeeltelijk — buiten bewustzijn moet zijn en anderzijds dat deze toestand blijvend moet zijn, dus ononderbroken en niet van voorbijgaande of terugkerende aard.

Nr. 477 VAN DE HEER GALAND C.S.

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Aan het slot van het vijfde lid van de voorgestelde § 1 van dit artikel de volgende volzin toevoegen:

« Bij de wilsverklaring wordt een medisch attest gevoegd als bewijs dat de betrokkene fysiek blijvend niet in staat is de wilsverklaring op te stellen en te tekenen. »

Verantwoording

Het feit dat de betrokkene fysiek blijvend niet in staat is de wilsverklaring op te stellen en te ondertekenen, moet het gevolg zijn van een gezondheidsprobleem. Alleen een arts is dus bevoegd om daarover te oordelen. Het optreden van de arts is voor de patiënt een bijkomende bescherming tegen eventuele misbruiken.

Justification

Il convient de préciser que l'état d'inconscience du patient doit, d'une part, être total, c'est-à-dire complet et non partiel, et d'autre part, être constant, c'est-à-dire permanent et non passager, non épisodique.

N° 476 DE M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

À l'article 4 proposé, remplacer le deuxième tiret de l'alinéa 1er du § 2, par les mots suivants:

« — est dans un état d'inconscience totale et constante; »

Justification

Il convient de préciser que l'état d'inconscience du patient doit, d'une part, être total, c'est-à-dire complet et non partiel, et d'autre part, être constant, c'est-à-dire permanent et non passager, non épisodique.

Paul GALAND.

N° 477 DE M. GALAND ET CONSORTS

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Compléter l'alinéa 5 du § 1er de l'article 4 proposé par la phrase suivante:

« Une attestation médicale certifiant cette impossibilité physique permanente est jointe à la déclaration. »

Justification

L'impossibilité permanente dont il est question ici doit être une impossibilité découlant d'un problème de santé. La personne compétente pour en attester est donc un médecin. Cette intervention est de nature à protéger davantage le patient contre d'éventuels abus.

Paul GALAND.
Jan REMANS.
Jacinta DE ROECK.
Josy DUBIÉ.

Nr. 478 VAN DE HEER **VANDENBERGHE** EN
MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

(Subamendement op amendement nr. 435 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

In § 1, vijfde lid van het voorgestelde artikel, na de tweede zin, volgende woorden invoegen :

« In dat geval gebeurt de geschriftstelling in bijzijn van een arts en noteert de aangewezen persoon de naam van die arts op het document. »

Verantwoording

Bijkomende waarborg, naar analogie met § 4, tweede lid, van artikel 3 van het wetsvoorstel.

Hugo **VANDENBERGHE**.
Mia **DE SCHAMPHELAERE**.

Nr. 479 VAN DE HEER **MONFILS** EN C.S.

Art. 6

Het eerste lid van dit artikel vervangen als volgt :

« Het verzoek en de wilsverklaring bedoeld in de artikelen 3 en 4 van deze wet hebben geen dwingende waarde.

« Geen beoefenaar van de geneeskunde kan worden gedwongen gevolg te geven aan een verzoek om euthanasie. »

Verantwoording

De wilsverklaring kan de arts nooit dwingen tot het uitvoeren ervan. Dit stuk heeft slechts een indicatieve waarde.

Daarenboven is het verkieslijk duidelijk te zeggen dat niemand gedwongen kan worden om euthanasie uit te voeren, ongeacht de vorm ervan en ongeacht het bestaan van een direct verzoek van de zieke als bedoeld in artikel 3 of van een wilsverklaring als bedoeld in artikel 4.

N° 478 DE M. **VANDENBERGHE** ET MME **DE SCHAMPHELAERE**

(Sous-amendement à l'amendement n° 435 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Au § 1er, alinéa 5, de l'article 4 proposé, après la deuxième phrase, insérer les mots suivants :

« Dans ce cas, la demande est actée par écrit en présence d'un médecin et la personne désignée mentionne le nom de ce médecin dans le document. »

Justification

Garantie supplémentaire, par analogie avec le § 4, alinéa 2, de l'article 3 de la proposition de loi.

N° 479 DE M. **MONFILS** ET CONSORTS

Art. 6

Remplacer l'alinéa premier par ce qui suit :

« La demande et la déclaration anticipée de volonté telles que prévues aux articles 3 et 4 de la présente loi n'ont pas de valeur contraignante.

« Aucun praticien de l'art de guérir n'est tenu de donner suite à une demande d'euthanasie. »

Justification

La déclaration de volonté ne peut en aucun cas obliger un médecin à la mettre en œuvre. Ce document n'a qu'une valeur indicative.

En outre, il est préférable de dire clairement que personne ne peut être contraint à pratiquer une euthanasie quelle qu'elle soit, qu'elle fasse l'objet d'une demande directe du malade telle que prévue dans l'article 3 ou que ce soit dans le cadre d'une déclaration anticipée telle que prévue à l'article 4.

Philippe **MONFILS**.
Myriam **VANLERBERGHE**.
Jacinta **DE ROECK**.
Marie-José **LALOY**.
Jean-François **ISTASSE**.
Jeannine **LEDUC**.
Paul **GALAND**.

Nr. 480 VAN DE HEER VANDENBERGHE

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

De § 1 van het voorgestelde artikel aanvullen met een nieuw lid dat luidt als volgt:

« *Alle formaliteiten waaraan de wilsverklaring, krachtens de bepalingen van dit artikel zijn onderworpen, moeten worden in acht genomen op straffe van nietigheid.* »

Verantwoording

Het niet-naleven van de voorwaarden waaraan de wilsverklaring dient te voldoen, dient te worden gesanctioneerd met de nietigheid van de wilsverklaring.

De libellering is geïnspireerd op artikel 1001 van het Burgerlijk Wetboek.

Hugo VANDENBERGHE.

Nr. 481 VAN MEVROUW NYSSSENS

(Subamendement op amendement nr. 18 van mevrouw De Roeck c.s.)

Hoofdstuk IVbis

Het voorgestelde, nieuwe hoofdstuk IVbis vervangen als volgt:

« *Hoofdstuk IVbis. — Commissie voor geneeskundige expertise:*

Art. 5bis. — § 1. Er wordt een Commissie opgericht, genoemd « Commissie voor geneeskundige expertise », hierna te noemen « de Commissie ».

De Commissie voor geneeskundige expertise komt bijeen op verzoek van de onderzoeksrechter die een zaak onderzoekt of door de procureur des Konings gevorderd werd om een zaak te onderzoeken tegen een beoefenaar van de geneeskunst als bedoeld in artikel 2, § 1, van koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, die wordt vervolgd omdat hij opzettelijk de dood van een zieke zou hebben veroorzaakt of hem zou hebben geholpen om zelfmoord te plegen.

§ 2. De Commissie bestaat uit 16 leden gekozen op grond van hun kennis, hun ervaring en hun interesse voor kwesties inzake medische ethiek en verlichting van pijn in het kader van de begeleiding bij het levens-einde.

N° 480 DE M. VANDENBERGHE

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Compléter le § 1er proposé par l'alinéa suivant:

« *Toutes les formalités auxquelles la déclaration de volonté est assujettie par les dispositions du présent article, doivent être observées à peine de nullité.* »

Justification

Le non-respect des conditions auxquelles la déclaration de volonté est soumise doit être sanctionné par la nullité de celle-ci.

Le libellé de cette disposition s'inspire de l'article 1001 du Code civil.

N° 481 DE MME NYSSSENS

(Sous-amendement à l'amendement n° 18 de Mme De Roeck et consorts)

Chapitre IVbis (nouveau)

Remplacer le chapitre IVbis nouveau proposé par ce qui suit:

« *Chapitre IVbis. — Commission d'expertise médicale:*

Art. 5bis. — § 1er. Il est créé une Commission appelée « Commission d'expertise médicale », ci-après appelée la Commission.

La Commission d'expertise médicale se réunit à la demande du juge d'instruction qui instruit ou est requis par le procureur du Roi d'instruire une affaire à charge d'un praticien de l'art de guérir visé à l'article 2, § 1er, de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales, poursuivi pour avoir délibérément provoqué la mort d'un malade ou l'avoir aidé à se suicider.

§ 2. La Commission comprend 16 membres choisis en raison de leurs connaissances, de leur expérience et de leur intérêt pour les questions d'éthique médicale et de soulagement de la douleur dans le cadre de l'accompagnement de fin de vie.

De Koning benoemt bij in de Ministerraad overlegd koninklijk besluit en op de volgende manier:

a) vier vooraanstaanden uit de universitaire kringen, bevoegd inzake medische ethiek, gekozen uit een lijst van driemaal vier namen voorgedragen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad enerzijds en de Conseil interuniversitaire de la Communauté française anderzijds: onder deze vooraanstaanden, twee personen uit de geneeskundige faculteit, en twee personen uit de faculteiten rechten, filosofie, psychologie of sociologie;

b) vier praktiserende doctors in de geneeskunde met ervaring inzake palliatieve zorg, van wie de helft huisartsen, gekozen uit een lijst van driemaal vier namen voorgedragen door de Nationale Raad van de Orde van geneesheren; twee onder hen moeten lid zijn van de Academie voor geneeskunde;

c) vier vooraanstaanden gekozen uit een lijst van driemaal vier namen voorgedragen door verenigingen voor de verdediging van de rechten van de patiënt die erkend zijn of die gedurende ten minste vijf jaar op dat vlak werkzaam zijn geweest;

d) vier vooraanstaanden gekozen uit een lijst van driemaal vier namen voorgedragen door de Algemene Vereniging van Belgische verpleegkundigen.

Bij de samenstelling van de Commissie moet voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de verschillende ideologische en filosofische strekkingen worden gezorgd, alsmede voor de aanwezigheid van een evenwichtig aantal vrouwelijke en mannelijke leden. De Commissie telt een gelijk aantal Franstalige en Nederlandstalige leden.

§ 3. Voor elk effectief lid wordt een plaatsvervanger benoemd onder de voorwaarden bedoeld in § 2. Deze plaatsvervanger vervangt het afwezige lid en voltooit het mandaat in geval van overlijden of ontslag.

De effectieve leden en de plaatsvervangers worden benoemd voor een termijn van twee jaar. Hun mandaat is hernieuwbaar. Het wordt van rechtswege beëindigd wanneer de leden de hoedanigheid verliezen op grond waarvan zij zijn benoemd.

De Commissie kiest onder haar leden twee ondervoorzitters overeenkomstig de bepalingen van het huishoudelijk reglement. Zij kiest onder hen een voorzitter. De duur van het mandaat van de voorzitter bedraagt een jaar.

De lijst met de voorzitter, de ondervoorzitter, de effectieve leden en de plaatsvervangers van de Commissie wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

§ 4. De leden van de Commissie die hun professionele medewerking moeten verlenen aan het gerechtelijk onderzoek, zijn tot geheimhouding verplicht. Iedere schending van het geheim wordt gestraft overeenkomstig artikel 458 van het Strafwetboek.

Le Roi désigne, par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres, et de la manière suivante:

a) quatre personnes issues des milieux universitaires, compétentes en matière d'éthique médicale, choisies sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par le Conseil interuniversitaire de la Communauté française, d'une part, et la Vlaamse Interuniversitaire Raad, d'autre part: parmi ces personnes, deux sont issues des facultés de médecine et deux sont issues des facultés de droit, de philosophie, de psychologie ou de sociologie;

b) quatre docteurs en médecine en activité ayant une expérience en matière de soins palliatifs, dont la moitié sont omnipraticiens, choisis sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par le Conseil national de l'Ordre des médecins, deux d'entre eux faisant partie de l'Académie de médecine;

c) quatre personnes choisies sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par des associations pour la défense des droits du patient agréées ou pouvant justifier d'une activité effective depuis au moins cinq ans;

d) quatre personnes choisies sur une liste comprenant trois fois quatre noms présentés par l'Union générale des infirmiers de Belgique.

Il sera veillé dans la composition de la Commission à la représentation équilibrée des différentes tendances idéologiques et philosophiques, ainsi qu'à la présence d'un nombre équilibré de membres féminins et masculins. La Commission comprendra autant de membres d'expression française que de membres d'expression néerlandaise.

§ 3. Pour chaque membre effectif, un membre suppléant est désigné selon les modalités prévues au § 2. Ce membre suppléant remplace le membre absent et achève son mandat en cas de décès ou de démission.

Les membres effectifs et les membres suppléants sont nommés pour un terme de deux ans. Leur mandat est renouvelable. Il prend fin de plein droit lorsqu'ils perdent la qualité en vertu de laquelle ils ont été nommés.

La Commission élit en son sein, conformément aux dispositions du règlement d'ordre intérieur, deux vice-présidents. Elle choisit parmi eux le président. La durée du mandat du président est d'un an.

La liste des président, vice-président et membres effectifs et suppléants de la Commission est publiée au Moniteur belge.

§ 4. Les membres de la Commission qui sont appelés à prêter leur concours professionnel à l'instruction sont tenus au secret. Toute violation du secret est punie conformément à l'article 458 du Code pénal.

Het lidmaatschap van de Commissie is onverenigbaar met een mandaat in een van de wetgevende vergaderingen en met een mandaat in de federale regering of in een gemeenschaps- of gewestregering.

De commissieleden kunnen net als de deskundigen worden gewraakt. De artikelen 966, 967 en 969 tot 971 van het Gerechtelijk Wetboek zijn op hen van toepassing, met dien verstande dat in geval van wraking van een effectief lid de plaatsvervanger van rechtswege wordt benoemd.

§ 5. Binnen de Commissie kunnen er beperkte commissies opgericht worden met het oog op het bestuderen van de problemen die de Commissie moet onderzoeken. Die Commissies zijn op zodanige wijze samengesteld dat zij de samenstelling van de commissie weerspiegelen. De commissies stellen een gedetailleerd verslag op en werken ontwerpen van advies uit.

De Commissie heeft een bureau, samengesteld uit de voorzitter en de ondervoorzitter. Het bureau regelt de werkzaamheden van de Commissie en coördineert de werkzaamheden van de verschillende beperkte commissies.

De zittingen van de Commissie, van het bureau en van de beperkte commissies zijn niet openbaar.

Bij de Commissie wordt een secretariaat opgericht, dat belast is met de technische en administratieve taken die de Commissie, het bureau en de beperkte commissies eraan opdragen.

§ 6. De Commissie kan slechts geldig beraadslagen en besluiten als alle leden aanwezig zijn.

De Commissie spreekt zich uit over de ontwerpen van advies van de beperkte commissies. Indien een ontwerp van advies niet zonder meer wordt aangenomen, kan de Commissie de inhoud ervan wijzigen. Zij motiveert de wijzigingen aan het oorspronkelijk advies van de beperkte commissie. De commissie kan het advies met haar opmerkingen eveneens overzenden aan de beperkte commissie, met het oog op een nieuw onderzoek.

§ 7. De Commissie stelt een huishoudelijk reglement op, dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de minister van Justitie en de minister bevoegd voor de Volksgezondheid.

Dat reglement bepaalt de werkwijze van de Commissie, het bureau en de beperkte commissies.

§ 8. De Koning stelt de regels vast met betrekking tot de wedden en de kosten van de commissieleden.

Art. 5ter. — In het eerste boek, hoofdstuk VI, afdeling II, onderafdeling II, van het Wetboek van Strafvordering wordt een § 8 ingevoegd bestaande uit artikel 90duodecies, en luidende:

La qualité de membre de la Commission est incompatible avec celle de membre d'une assemblée législative et de membre du gouvernement fédéral ou d'un gouvernement de communauté ou de région.

Les membres de la Commission peuvent être récusés au même titre que les experts. Les articles 966, 967 et 969 à 971 du Code judiciaire leur sont applicables, sous réserve qu'en cas de récusation d'un membre effectif, le membre suppléant est d'office désigné.

§ 5. La Commission peut constituer en son sein des commissions restreintes en vue d'instruire les questions que la Commission est amenée à examiner. Elles sont composées de manière à refléter la composition de la Commission. Ces commissions établissent un rapport approfondi et élaborent des projets d'avis.

La Commission comprend un bureau, composé du président et du vice-président. Le bureau règle les travaux de la Commission et assure la coordination des différentes commissions restreintes.

Les séances de la Commission, du bureau et des commissions restreintes ne sont pas publiques.

Il est institué auprès de la Commission un secrétaire chargé des tâches techniques et administratives que lui confie la Commission, le bureau et les commissions restreintes.

§ 6. La Commission ne peut délibérer valablement que si la totalité de ses membres sont présents.

La Commission se prononce sur les projets d'avis des commissions restreintes. Si un projet d'avis n'est pas accepté tel quel, la Commission peut en modifier la teneur. Elle motive ses modifications par rapport à l'avis initial de la commission restreinte. La Commission peut également le renvoyer en commission restreinte avec ses remarques, en vue d'un nouvel examen.

§ 7. La Commission établit son règlement d'ordre intérieur qui est soumis à l'approbation du ministre de la Justice et du ministre ayant la Santé publique dans ses attributions.

Ce règlement définit les modalités de fonctionnement de la Commission, du bureau et des commissions restreintes.

§ 8. Le Roi fixe les règles concernant les honoraires et frais des membres de la Commission.

Art. 5ter. — Dans la section 2 du chapitre VI du livre premier du Code d'instruction criminelle, est inséré dans la distinction II, un § 8 comprenant l'article 90duodecies, rédigé comme suit:

« § 8. De Commissie voor geneeskundige expertise

Art. 90duodecies. — § 1. Wanneer de onderzoeksrechter een dossier onderzoekt of door de procureur des Konings werd gevorderd om een dossier te onderzoeken met betrekking tot een beoefenaar van de geneeskunst bedoeld in artikel 2, § 1, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, die wordt vervolgd omdat hij opzettelijk de dood van een zieke zou hebben veroorzaakt of hem zou hebben geholpen om zelfmoord te plegen en die de noodtoestand aanvoert, kan hij, in het belang van het gerechtelijk onderzoek, bevelen dat de Commissie voor geneeskundige expertise opgericht bij artikel 5bis van de wet van ... bijeenkomt teneinde een verslag op te stellen en een technisch advies te verlenen.

Deze maatregel wordt vooraf vastgesteld in een met redenen omklede beschikking van de onderzoeksrechter die hij aan de procureur des Konings meedeelt. Alvorens deze maatregel te bevelen, hoort de onderzoeksrechter de arts tegen wie de maatregel is gericht en hij deelt hem vervolgens zijn beslissing mee.

§ 2. De Commissie spreekt zich uit op basis van alle beschikbare elementen, en meer bepaald het medisch dossier van de patiënt.

§ 3. De Commissie stelt een verslag op en geeft een gemotiveerd advies binnen drie maanden na de ontvangst van het verzoek van de onderzoeksrechter. Op een gemotiveerd verzoek van de Commissie kan de onderzoeksrechter een bijkomende termijn toekennen. Het advies vermeldt de verschillende standpunten.

§ 4. De griffier zendt onverwijld een kopie van het verslag van het advies van de Commissie aan de betrokken arts, die vanaf de ontvangst van de kopie een maand de tijd heeft om zijn opmerkingen aan de onderzoeksrechter mee te delen.

§ 5. De minister van Justitie brengt in het Parlement jaarlijks verslag uit over de uitvoering van dit artikel.

Hij deelt het Parlement mee in hoeveel gerechtelijke onderzoeken de maatregel bedoeld in dit artikel is genomen, alsook de resultaten daarvan.

Art. 5quater. — In artikel 127bis van het Wetboek van strafvordering wordt een nieuw tweede lid ingevoegd, luidende:

« Wanneer de onderzoeksrechter overeenkomstig artikel 90duodecies de Commissie voor geneeskundige expertise heeft geadieerd, kan het gerechtelijk onderzoek niet als voltooid worden beschouwd vóór de Commissie haar verslag heeft opgesteld en haar advies heeft gegeven. In dat geval deelt de onder-

« § 8. De la Commission d'expertise médicale

Art. 90duodecies. — § 1er. Lorsque le juge d'instruction instruit ou est requis par le procureur du Roi d'instruire un dossier à charge d'un praticien de l'art de guérir visé à l'article 2, § 1er, de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales, poursuivi pour avoir délibérément provoqué la mort d'un malade ou l'avoir aidé à se suicider et qui invoque l'état de nécessité, il peut ordonner, dans l'intérêt de l'instruction, que la Commission d'expertise médicale instituée par l'article 5bis de la loi du ... se réunisse aux fins de dresser un rapport et de rendre un avis technique.

Cette mesure fait préalablement l'objet d'une ordonnance motivée du juge d'instruction qu'il communique au procureur du Roi. Avant d'ordonner cette mesure, le juge d'instruction entend le médecin qui en fait l'objet et l'informe ensuite de sa décision.

§ 2. La Commission se prononce, sur base de tous les éléments disponibles, en particulier du dossier médical du patient.

§ 3. La Commission est tenue de dresser un rapport et de rendre un avis motivé dans les trois mois de la réception de la requête du juge d'instruction. Celui-ci peut toutefois accorder un délai supplémentaire sur demande motivée de la Commission. L'avis mentionne les divers points de vue exprimés.

§ 4. Une copie du rapport et de l'avis de la Commission est transmise sans délai par le greffier au médecin concerné, lequel peut faire valoir ses observations au juge d'instruction dans un délai d'un mois à dater de la réception de la copie.

§ 5. Le ministre de la Justice fait rapport annuellement au Parlement sur l'application de cet article.

Il informe le Parlement du nombre d'instructions ayant donné lieu à la mesure visée par cet article et des résultats obtenus.

Art. 5quater. — Un alinéa 2 nouveau est inséré à l'article 127bis du Code d'instruction criminelle, rédigé comme suit:

« Lorsque le juge d'instruction a saisi la Commission d'expertise médicale conformément à l'article 90duodecies, l'instruction ne peut être réputée terminée avant que la Commission n'ait dressé son rapport et rendu son avis. Dans ce cas, le juge d'instruction communique avec le dossier le rapport

zoeksrechter samen met het dossier het verslag en het advies van de Commissie mee, alsook de eventuele opmerkingen van de betrokken arts. »

Art. 5quinquies. — Artikel 16, § 1, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis wordt aangevuld met een laatste lid, luidende :

«Indien de verdachte een beoefenaar is van de geneeskunst als bedoeld in artikel 2, § 1, van koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, die wordt vervolgd omdat hij opzettelijk de dood van een zieke zou hebben veroorzaakt of hem zou hebben geholpen om zelfmoord te plegen en die de noodtoestand aanvoert, kan de onderzoeksrechter pas beslissen een bevel tot aanhouding tegen deze beoefenaar te verlenen nadat hij kennis heeft genomen van het advies van de Commissie voor geneeskundige expertise bedoeld in artikel 90duodecies van het Wetboek van strafvordering. »

Verantwoording

Dit amendement strekt ertoe om veeleer dan een Evaluatiecommissie inzake de toepassing van deze wet, een Commissie voor geneeskundige expertise op te richten op strafrechtelijk niveau. Sommige sprekers maakten zich zorgen over de rechtszekerheid van de arts die euthanasie toepast overeenkomstig de wettelijke voorwaarden: de oprichting van deze commissie komt daaraan tegemoet. Zij maakt het de onderzoeksrechter belast met het onderzoek van een zaak tegen een arts die wordt vervolgd omdat hij euthanasie zou hebben gepleegd en die de noodtoestand aanvoert, mogelijk om een Commissie voor geneeskundige expertise te adieren voor advies. Net als andere adviezen van deskundigen is het advies van de commissie niet bindend voor de rechter. Het grote belang van dit advies staat, gezien de capaciteiten van de deskundigen in de Commissie, echter buiten kijf. Als de onderzoeksrechter meent dat tegen de arts een bevel tot aanhouding moet worden verleend, moet hij het advies van de Commissie vragen. Hij kan het bevel tot aanhouding slechts verlenen nadat hij van dit advies kennis heeft genomen. De samenstelling en de werking van deze Commissie zijn geënt op de wetgeving betreffende het Raadgevend Comité voor bio-ethiek.

Artikel 5bis verduidelijkt dat de Commissie bijeenkomt op verzoek van de onderzoeksrechter die een zaak onderzoekt tegen een arts die ervan wordt verdacht opzettelijk de dood van een zieke te hebben veroorzaakt of hem te hebben geholpen om zelfmoord te plegen en tegen wie een klacht is ingediend of ambtshalve vervolging is ingesteld door het parket. Als de arts de noodtoestand aanvoert, kan de onderzoeksrechter de Commissie adieren voor een advies over deze kwestie.

De Commissie is samengesteld uit zestien leden, allen gespecialiseerd in kwesties van medische ethiek en verlichting van pijn in het kader van het levenseinde. In de commissie zitten hoogleraren die bevoegd zijn inzake medische ethiek, artsen met ervaring inzake palliatieve zorg, verpleegkundigen en vertegenwoordigers van verenigingen voor de verdediging van patiëntenrechten. Het evenwicht op het vlak van taal, levensbeschouwing en religie, als ook tussen de geslachten moet in acht worden genomen.

De effectieve leden en de plaatsvervangers worden benoemd voor een hernieuwbare termijn van twee jaar.

Artikel 5bis somt ook de onverenigbaarheden op die aan de hoedanigheid van deskundige zijn verbonden. De wrakingsgron-

et l'avis de la Commission, ainsi que les observations éventuelles du médecin concerné. »

Art. 5quinquies. — L'article 16, § 1er, de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive est complété par un dernier alinéa, rédigé comme suit :

«Si l'inculpé est un praticien de l'art de guérir visé à l'article 2, § 1er, de l'arrêté royal n° 78 du 10 novembre 1967 relatif à l'exercice de l'art de guérir, de l'art infirmier, des professions paramédicales et aux commissions médicales poursuivi pour avoir délibérément provoqué la mort d'un malade ou l'avoir aidé à se suicider et qui invoque l'état de nécessité, le juge d'instruction ne peut décider de décerner un mandat d'arrêt contre ce praticien qu'après avoir pris connaissance de l'avis de la Commission d'expertise médicale visé à l'article 90duodecies du Code d'instruction criminelle. »

Justification

Cet amendement vise à créer, non pas une Commission d'évaluation de l'application d'une loi sur l'euthanasie, mais une Commission d'expertise médicale au niveau pénal. Cette création répond au souci émis par certains intervenants concernant la sécurité juridique du médecin qui pratiquerait une euthanasie dans le respect de conditions légales. Elle vise à permettre au juge d'instruction chargé d'instruire une affaire à charge d'un médecin qui est poursuivi pour avoir pratiqué une euthanasie et qui invoque l'état de nécessité, de saisir une Commission d'expertise médicale en la matière afin qu'elle rende un avis sur la question. Comme tout avis d'expert, l'avis de la Commission ne lie pas le juge. Il est toutefois certain que cet avis, vu la qualité des experts qui compose cette Commission d'expertise, est important. Si le juge d'instruction est d'avis qu'il convient de décerner mandat d'arrêt contre le praticien, il a l'obligation de requérir l'avis de la Commission et il ne pourra éventuellement décerner mandat d'arrêt qu'après avoir pris connaissance de l'avis de la Commission. La composition et le mode de fonctionnement de cette Commission sont inspirés par la législation créant notre Comité consultatif de bioéthique.

L'article 5bis précise que cette Commission se réunit à la demande du juge d'instruction qui instruit un dossier à charge d'un médecin soupçonné d'avoir délibérément provoqué la mort d'un malade ou de l'avoir aidé à se suicider et contre lequel une plainte aurait été déposée ou une poursuite entamée d'initiative par le parquet. Si le médecin invoque l'état de nécessité, le juge d'instruction peut saisir cette Commission pour qu'elle rende un avis sur la question.

Cette Commission est composée de seize membres, tous spécialisés dans les questions d'éthique médicale et de soulagement de la douleur dans le cadre de la fin de vie. Elle comprend des professeurs d'université compétents en éthique médicale, des médecins ayant une expérience en soins palliatifs, des infirmiers et des représentants d'associations de défense des droits des patients. Les équilibres linguistiques, philosophiques ou religieux, ainsi que les équilibres en matière de sexe devront être respectés.

Les membres effectifs et suppléants sont nommés pour un terme de deux ans, renouvelable.

L'article 5bis énonce également les incompatibilités liées à la qualité d'expert. Les causes de récusation prévues à l'article 966

den waarin artikel 966 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de deskundigen voorziet, zijn ook van toepassing op de leden van de Commissie. Ook de wrakingsprocedure uit de artikelen 967, 969 tot 971 van het Gerechtelijk Wetboek is *mutatis mutandis* van toepassing. Dit artikel bepaalt ten slotte dat de leden van de Commissie gebonden zijn door het beroepsgeheim (artikel 458 van het Strafwetboek).

Net als het Raadgevend Comité voor bio-ethiek kunnen binnen deze commissie beperkte commissies worden opgericht om het dossier waarmee ze is belast te onderzoeken. De commissies stellen verslagen op en werken ontwerpen van advies uit. Het bureau van de Commissie staat in voor de coördinatie van de werkzaamheden ervan. De vergaderingen van de Commissie voor de geneeskundige expertise, van het bureau en van de beperkte commissies zijn niet openbaar. De Commissie beschikt over een secretariaat (artikel 5bis, § 5).

Artikel 5bis, § 6, verduidelijkt de manier waarop de Commissie beslissingen neemt en waarop zij de ontwerpen van advies van de beperkte commissies onderzoekt.

Artikel 5bis, § 7, handelt over het huishoudelijk reglement van de Commissie.

Artikel 5bis, § 8, bepaalt dat de regels betreffende de wedden en kosten van de commissieleden bij koninklijk besluit worden vastgesteld.

Artikel 5ter voegt een nieuw artikel 90*duodecies* betreffende de Commissie voor de geneeskundige expertise in in het Wetboek van strafvordering. Er wordt bepaald dat in gevallen van euthanasie waarbij de arts de noodtoestand aanvoert, de rechter de Commissie voor geneeskundige expertise kan adiiëren. Vooraf moet hij de arts horen.

De Commissie neemt kennis van het medisch dossier. Zij stelt een verslag op en geeft een advies op basis van alle beschikbare elementen en vooral van de gegevens uit het medisch dossier van de patiënt.

De Commissie moet haar rapport opstellen en haar advies geven binnen drie maanden na de ontvangst van het verzoek van de onderzoeksrechter. Deze termijn kan echter worden verlengd. Een kopie van het verslag en het advies van de Commissie wordt gezonden aan de betrokken arts, die een maand de tijd heeft vanaf de ontvangst van de kopie om zijn opmerkingen aan de onderzoeksrechter mee te delen.

De minister van Justitie brengt jaarlijks verslag uit in het Parlement over de toepassing van dit artikel. Hij deelt het Parlement mee in hoeveel gerechtelijke onderzoeken deze maatregel is genomen.

Artikel 5quater wijzigt artikel 127bis van het Wetboek van strafvordering. Het verduidelijkt dat wanneer de Commissie voor gerechtelijke expertise is geadieerd, de onderzoeksrechter die zijn gerechtelijk onderzoek afsluit, de procureur des Konings behalve het dossier ook het verslag en het advies van de Commissie en de eventuele opmerkingen van de betrokken arts moet meedelen.

Artikel 5quinquies wijzigt artikel 16 van de wet op de voorlopige hechtenis. Het bepaalt dat de onderzoeksrechter pas een bevel tot aanhouding kan verlenen tegen een arts die euthanasie heeft toegepast en die de noodtoestand aanvoert, nadat hij eerst kennis heeft genomen van het advies van de Commissie voor geneeskundige expertise.

du Code judiciaire concernant l'expertise s'appliquent également pour les membres de la Commission. La procédure en récusation prévue aux articles 967, 969 à 971 du Code judiciaire s'applique également *mutatis mutandis*. Cet article dispose également que les membres de la Commission sont tenus au secret professionnel (article 458 du Code pénal).

À l'instar du Comité consultatif de bioéthique, la Commission d'expertise peut constituer en son sein des commissions restreintes en vue d'instruire le dossier qu'elle est chargée d'examiner. Ces commissions rédigent des rapports et élaborent des projets d'avis. Le bureau de la Commission assure la coordination des travaux de la Commission. Les séances de la Commission d'expertise, du bureau et des commissions restreintes se déroulent à huis-clos. La Commission dispose d'un secrétariat (article 5bis, § 5).

L'article 5bis, § 6, précise les conditions de délibération de la Commission, et les règles concernant l'examen par la Commission des projets d'avis émis par les commissions restreintes.

L'article 5bis, § 7, a trait au règlement d'ordre intérieur de la Commission.

L'article 5bis, § 8, précise que les règles concernant les honoraires et frais des membres de la Commission sont fixées par arrêté royal.

L'article 5ter modifie le Code d'instruction criminelle en y insérant un nouvel article 90*duodecies* concernant la Commission d'expertise médicale. Il est précisé que lorsque, dans un cas d'euthanasie, le médecin invoque l'état de nécessité, le juge peut saisir la Commission d'expertise. Il entend préalablement le médecin.

La Commission prend connaissance du dossier médical. Elle rédige un rapport et rend un avis sur base de tous les éléments disponibles, en particulier, ceux figurant dans le dossier médical du patient.

La Commission doit dresser son rapport et rendre son avis dans les trois mois de la réception de la demande du juge d'instruction. Ce délai peut toutefois être prolongé. Une copie du rapport et de l'avis de la Commission est transmise au médecin concerné, lequel peut faire valoir ses observations au juge d'instruction dans un délai d'un mois à dater de la réception de la copie.

Le ministre de la Justice doit faire rapport annuellement au Parlement sur l'application de cet article. Il informe le Parlement du nombre d'instructions ayant donné lieu à la mesure.

L'article 5quater modifie l'article 127bis du Code d'instruction criminelle pour préciser que lorsque la Commission d'expertise médicale a été saisie, le juge d'instruction doit communiquer au procureur du Roi, une fois l'instruction terminée, outre le dossier, le rapport et l'avis de la Commission ainsi que les observations éventuelles du médecin concerné.

L'article 5quinquies modifie l'article 16 de la loi sur la détention préventive. Il stipule que le juge d'instruction ne peut décerner un mandat d'arrêt éventuel contre un médecin qui a pratiqué une euthanasie et qui invoque l'état de nécessité qu'après avoir pris connaissance de l'avis de la Commission d'expertise médicale.

Nr. 482 VAN DE HEER VANKRUNKELSVEN

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Aan het voorgestelde artikel de volgende wijzigingen aanbrengen :

A. Het tweedelid, tweedestreepje, van § 1 vervangen door de volgende bepaling :

« — dat hij niet langer in staat is zijn wil te uiten. »

B. Paragraaf 2 vervangen door de volgende bepaling :

« De arts die euthanasie toepast, pleegt geen misdrijf wanneer hij er zich van verzekerd heeft dat :

— de patiënt een meerderjarige of een ontvoogde minderjarige is die handelingsbekwaam en bewust is op het ogenblik van zijn verzoek;

— het verzoek vrijwillig, overwogen en herhaald is, en niet tot stand gekomen is als gevolg van enige externe druk;

— de patiënt zich in een medisch uitzichtloze toestand bevindt van aanhoudend en ondraaglijk fysiek of psychisch lijden dat niet gelenigd kan worden, en dat het gevolg is van een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening;

en hij de in deze wet voorgeschreven voorwaarden en procedures heeft nageleefd.

Onverminderd bijkomende voorwaarden die de arts aan zijn ingrijpen wenst te verbinden, moet hij in de periode die de toestand waarin de patiënt zijn wil niet meer kan uiten voorafgaat, en voor zover hij op de hoogte is van het verzoek tot euthanasie :

1° de patiënt inlichten over zijn gezondheidstoestand en zijn levensverwachting, met de patiënt overleg plegen over zijn verzoek tot euthanasie en met hem de eventueel nog resterende therapeutische mogelijkheden, evenals die van de palliatieve zorg, en hun gevolgen bespreken. Hij moet met de patiënt tot de overtuiging komen dat er voor de situatie waarin deze zich bevindt geen redelijke andere oplossing is en dat het verzoek van de patiënt berust op volledige vrijwilligheid;

2° zich verzekeren van het aanhoudend fysiek of psychisch lijden van de patiënt en van het duurzaam karakter van zijn verzoek. Daartoe voert hij met de patiënt meerdere gesprekken die, rekening houdend met de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van de patiënt, over een redelijke periode worden gespreid;

N° 482 DE M. VANKRUNKELSVEN

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

À l'article 4 proposé, apporter les modifications suivantes :

A. Remplacer le deuxième tiret de l'alinéa 2 du § 1er par la disposition suivante :

« — qu'il n'est plus en mesure d'exprimer sa volonté. »

B. Remplacer le § 2 par le texte suivant :

« Le médecin qui pratique une euthanasie ne commet pas d'infraction s'il s'est assuré que :

— le patient est majeur ou mineur émancipé, capable et conscient au moment de sa demande;

— la demande est formulée de manière volontaire, réfléchie et répétée, et qu'elle ne résulte pas d'une pression extérieure;

— le patient se trouve dans une situation médicale sans issue et fait état d'une souffrance physique ou psychique constante et insupportable qui ne peut être apaisée et qui résulte d'une affection accidentelle ou pathologique grave et incurable;

et qu'il respecte les conditions et procédures prescrites par la présente loi.

Sans préjudice des conditions complémentaires que le médecin désirerait mettre à son intervention, il doit, dans la période qui précède le moment où le patient n'est plus en mesure d'exprimer sa volonté, et pour autant qu'il soit au courant de la demande d'euthanasie :

1° informer le patient de son état de santé et de son espérance de vie, se concerter avec le patient sur sa demande d'euthanasie et évoquer avec lui les possibilités thérapeutiques encore envisageables ainsi que les possibilités qu'offrent les soins palliatifs et leurs conséquences. Il doit arriver, avec le patient, à la conviction qu'il n'y a aucune autre solution raisonnable dans sa situation et que la demande du patient est entièrement volontaire;

2° s'assurer de la persistance de la souffrance physique ou psychique du patient et de sa volonté réitérée. À cette fin, il mène avec le patient plusieurs entretiens, espacés d'un délai raisonnable au regard de l'évolution de l'état du patient;

3° indien er een verplegend team is, dat in regelmatig contact staat met de patiënt, het verzoek van de patiënt bespreken met het team of leden van dat team;

4° indien de patiënt dat wenst, het verzoek van de patiënt bespreken met zijn naasten die hij aanwijst;

5° zich ervan verzekeren dat de patiënt de gelegenheid heeft gehad om over zijn verzoek te spreken met de personen die hij wenste te ontmoeten.

Indien de periode is ingetreden dat de patiënt zijn wil niet meer kan uiten :

1° een andere arts raadpleegen over de onomkeerbaarheid van de medische toestand van de patiënt en hem op de hoogte brengen van de redenen voor deze raadpleging. De geraadpleegde arts neemt inzage van het medisch dossier en onderzoekt de patiënt. Hij stelt een verslag op van zijn bevindingen. Indien in de wilsverklaring een vertrouwenspersoon wordt aangewezen brengt de behandelende arts deze vertrouwenspersoon op de hoogte van de resultaten van deze raadpleging.

De geraadpleegde arts moet onafhankelijk zijn ten opzichte van zowel de patiënt als de behandelende arts en bevoegd om over de aandoening in kwestie te oordelen;

2° indien er een verplegend team is dat in regelmatig contact staat met de patiënt, de inhoud van de wilsverklaring bespreken met het team of leden van dat team;

3° indien in de wilsverklaring een vertrouwenspersoon wordt aangewezen, het verzoek van de patiënt met hem bespreken;

4° indien in de wilsverklaring een vertrouwenspersoon wordt aangewezen, de inhoud van de wilsverklaring bespreken met de naasten van de patiënt die door de vertrouwenspersoon zijn aangewezen. »

Verantwoording

Het is gevaarlijk om een procedure in te stellen voor «onbewuste» patiënten. Mijns inziens komt hierdoor het correct medisch handelen voor mensen zonder wilsverklaring in het gedrang. Vandaar mijn voorstel om het artikel toe te spitsen op de algemene situatie, waarbij de patiënt zijn wil niet kan uiten, maar waarbij alle waarborgen van artikel 3 gelden.

Patrik VANKRUNKELSVEN.

Nr. 483 VAN DE HEER GALAND

(Subamendement op amendement nr. 291 van merouw Leduc c.s.)

Art. 4

Paragraaf 1 van dit artikel vervangen als volgt :

« § 1. Elke meerderjarige persoon die in een schriftelijke verklaring zijn wil te kennen geeft dat een arts

3° s'il existe une équipe soignante en contact régulier avec le patient, s'entretenir de la demande du patient avec l'équipe ou des membres de celle-ci;

4° si telle est la volonté du patient, s'entretenir de sa demande avec les proches que celui-ci désigne;

5° s'assurer que le patient a eu l'occasion de s'entretenir de sa demande avec les personnes qu'il souhaitait rencontrer.

Si la période où le patient n'est plus en mesure d'exprimer sa volonté a commencé :

1° consulter un autre médecin quant à l'irréversibilité de la situation médicale du patient, en l'informant des raisons de cette consultation. Le médecin consulté prend connaissance du dossier médical et examine le patient. Il rédige un rapport de ses constatations. Si une personne de confiance est désignée dans la déclaration de volonté, le médecin traitant met cette personne de confiance au courant des résultats de cette consultation.

Le médecin consulté doit être indépendant à l'égard du patient ainsi qu'à l'égard du médecin traitant et être compétent quant à la pathologie concernée;

2° s'il existe une équipe soignante en contact régulier avec le patient, s'entretenir du contenu de la déclaration anticipée avec l'équipe soignante ou des membres de celle-ci;

3° si la déclaration désigne une personne de confiance, s'entretenir avec elle de la volonté du patient;

4° si la déclaration désigne une personne de confiance, s'entretenir du contenu de la déclaration anticipée du patient avec les proches du patient que la personne de confiance désigne. »

Justification

Il est dangereux d'instaurer une procédure pour les patients «inconsients». Cela risque, à mon sens, d'hypothéquer la correction des actes médicaux à l'égard des patients n'ayant pas établi de déclaration de volonté. D'où ma proposition d'axer cet article sur la situation générale où le patient n'est pas en mesure d'exprimer sa volonté, mais où toutes les garanties fixées à l'article 3 sont d'application.

N° 483 DE M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Remplacer le § 1er de l'article 4 proposé par ce qui suit :

« § 1er. Toute personne majeure qui exprime, dans une déclaration écrite, sa volonté qu'un médecin

euthanasie toepast wanneer hij in een onomkeerbare toestand van bewustzijnsverlies terechtgekomen is, moet verschillende meerderjarige vertrouwenspersonen aanwijzen die de behandelende arts kunnen inlichten over zijn wilsverklaring.

De wilsverklaring moet gedateerd en getekend worden door de steller en door de vertrouwenspersoon, waarvan minstens een geen enkel materieel belang mag hebben bij het overlijden van de patiënt. Ze heeft een indicatieve waarde en kan te allen tijde ingetrokken worden.

Indien een meerderjarige persoon fysiek blijvend niet in staat is de verklaring op te stellen en te tekenen, moet hij schriftelijk zijn wil laten optekenen dat een arts euthanasie toepast wanneer hij in een onomkeerbare toestand van bewustzijnsverlies terechtgekomen is, door een meerderjarige vertrouwenspersoon, in het bijzijn van een andere meerderjarige vertrouwenspersoon die geen materieel belang mag hebben bij zijn overlijden. Het geschrift moet gedateerd en getekend worden door de twee vertrouwenspersonen en er moet een medisch attest bijgevoegd worden dat de blijvende fysieke onmogelijkheid bevestigt. Het geschrift heeft een indicatieve waarde en kan te allen tijde ingetrokken worden.

De behandelende arts van de patiënt, de geraadpleegde artsen en de leden van het verplegend team kunnen niet worden aangewezen als vertrouwenspersonen.

Verantwoording

Het is niet de bedoeling de draagwijdte van de wilsverklaring van de patiënt te beperken maar wel de artsen duidelijk te maken onder welke voorwaarden deze verklaring in aanmerking kan komen als uitgangspunt voor een eventuele beslissing tot het toepassen van euthanasie.

De blijvende fysieke onmogelijkheid waarvan in het derde lid gewag wordt gemaakt, moet rechtstreeks voortvloeien uit een gezondheidsprobleem. De bevoegde persoon om dat te bevestigen is dus een arts. Zijn optreden kan de patiënt beter beschermen tegen eventuele misbruiken.

Nr. 484 VAN DE HEER GALAND

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Paragraaf 2 van dit artikel vervangen als volgt :

« § 2. Een arts kan euthanasie uitvoeren op een patiënt die niet bewust is indien :

— de patiënt overeenkomstig de in § 1 vastgestelde vormvoorwaarden zijn wil heeft te kennen gegeven

pratique une euthanasie pour le cas où elle serait frappée d'un état d'inconscience irréversible, veillera à désigner plusieurs personnes majeures de confiance susceptibles d'éclairer le médecin traitant quant à sa volonté.

La déclaration anticipée doit être datée et signée par son auteur ainsi que par les personnes de confiance dont l'une, au moins, ne peut avoir aucun intérêt matériel au décès du patient. Elle a une valeur indicative et peut être retirée à tout moment.

Si une personne majeure se trouve physiquement dans l'impossibilité permanente de rédiger et de signer, elle veillera à faire traduire, par écrit, sa volonté qu'un médecin pratique une euthanasie pour le cas où elle deviendrait inconsciente de manière irréversible, par une personne majeure de confiance, et ce, en présence d'une autre personne majeure de confiance qui ne peut avoir aucun intérêt matériel à son décès. L'écrit doit être daté et signé par les deux personnes de confiance et une attestation médicale certifiant l'impossibilité physique permanente doit lui être jointe. Il a une valeur indicative et peut être retiré à tout moment.

Le médecin traitant du patient, les médecins consultés, et les membres de l'équipe soignante ne peuvent être désignés comme personnes de confiance.»

Justification

Il ne s'agit pas de limiter l'étendue des déclarations de volonté faites par les patients mais bien d'indiquer clairement aux médecins les conditions dans lesquelles pareilles déclarations peuvent être prises en considération pour constituer le point de départ d'une décision éventuelle de pratiquer une euthanasie.

L'impossibilité physique permanente dont il est question au troisième alinéa doit découler directement d'un problème de santé. La personne compétente pour en attester est donc un médecin. Son intervention paraît de nature à protéger davantage le patient contre des abus éventuels.

N° 484 DE M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Remplacer le § 2 de l'article 4 proposé par ce qui suit :

« § 2. Un médecin peut pratiquer une euthanasie sur un patient qui se trouve dans un état d'inconscience si :

— le patient a manifesté, dans les formes prévues au § 1er, sa volonté qu'un médecin pratique une eutha-

dat een arts euthanasie toepast wanneer hij niet bewust is en deze verklaring minder dan vijf jaar oud is;

— de patiënt lijdt aan een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening;

— de toestand van volledig en voortdurend bewustzijnsverlies van de patiënt volgens de stand van de wetenschap onomkeerbaar is.

De arts moet ook:

— het advies van een andere arts vragen over de ongeneeslijke aard van de ziekte en over de onomkeerbaarheid van het bewustzijnsverlies van de patiënt. Deze arts moet bijzonder bevoegd zijn met betrekking tot de ziekte waaraan de patiënt lijdt, en onafhankelijk zijn ten opzichte van zowel de patiënt als de behandelende arts en de instelling waar de patiënt zich bevindt. Hij neemt inzage van het medisch dossier en onderzoekt de patiënt alvorens zich uit te spreken;

— indien er een verplegend team is dat in regelmatig contact staat met de patiënt, de inhoud van het in § 1 bedoelde geschrift bespreken;

— de wil van de patiënt bespreken met een van de vertrouwenspersonen die zijn aangewezen in het in § 1 bedoelde geschrift;

— de wil van de patiënt bespreken met de naasten die eventueel door de vertrouwenspersonen zijn aangewezen.»

Verantwoording

Het is de bedoeling om te verduidelijken onder welke voorwaarden de arts kan ingaan op een overeenkomstig § 1 geformuleerd euthanasieverzoek.

Nr. 485 VAN DE HEER GALAND

(Subamendement op amendement nr. 291 van mevrouw Leduc c.s.)

Art. 4

Aan dit artikel een § 3 toevoegen, luidende:

« § 3. De in § 1, eerste lid, bedoelde wilsverklaring van de patiënt of indien die er niet is, het in § 1, derde lid, bedoelde geschrift waarin zijn wil is opgetekend, alsmede het verslag van de geraadpleegde arts moeten bij het medische dossier van de patiënt worden gevoegd.

Alle stappen die door de artsen ondernomen worden en het resultaat ervan worden systematisch door hen opgetekend in het medisch dossier van de patiënt.»

nasie pour le cas où il serait inconscient et que cette déclaration est datée de moins de cinq ans;

— le patient est atteint d'une affection accidentelle ou pathologique grave et incurable;

— l'état d'inconscience totale et constante du patient est irréversible selon l'état actuel de la science.

Le médecin doit également:

— solliciter l'avis d'un confrère quant au caractère incurable de l'affection et au caractère irréversible de l'état d'inconscience du patient. Ce confrère doit être spécialement compétent quant à l'affection dont souffre le patient et être indépendant aussi bien du patient que du médecin traitant et de l'institution où se trouve le patient. Il prend connaissance du dossier médical et examine le patient avant de se prononcer;

— s'il existe une équipe soignante en contact régulier avec le patient, s'entretenir avec ses membres du contenu de l'écrit visé au § 1er;

— s'entretenir de la volonté du patient avec une des personnes de confiance désignées dans l'écrit visé au § 1er;

— s'entretenir de la volonté du patient avec les proches désignés, le cas échéant, par les personnes de confiance.»

Justification

Il s'agit de préciser les conditions dans lesquelles le médecin peut répondre à une demande d'euthanasie formulée conformément au § 1er.

N° 485 DE M. GALAND

(Sous-amendement à l'amendement n° 291 de Mme Leduc et consorts)

Art. 4

Compléter l'article 4 proposé par un § 3, rédigé comme suit:

« § 3. La déclaration anticipée du patient visée au § 1er, alinéa premier, ou à défaut, l'écrit actant sa volonté visé au § 1er, alinéa 3, ainsi que le rapport du médecin consulté doivent être versés dans le dossier médical du patient.

L'ensemble des démarches effectuées par les médecins et leur résultat sont systématiquement consignés par eux dans le dossier médical du patient.»

Verantwoording

Het stipt bijhouden van het medische dossier alsmede de verplichting voor de artsen om persoonlijk en systematisch alle door hen ondernomen stappen op te tekenen, lijken ons essentieel. Wij wijden er dan ook een aparte paragraaf aan.

Justification

La tenue rigoureuse du dossier médical ainsi que l'obligation pour les médecins de consigner personnellement et systématiquement toutes leurs démarches nous paraissent à ce point fondamentales qu'elles font l'objet d'un paragraphe propre.

Paul GALAND.